بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓު
ދިވެހިރާއްޖެ

ޝަރީޢަތް ނިމުނުގޮތް

- ޤަޟިއްޔާ ނަންބަރު: 2019/HC-A/651
- އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތް: މަނާލް މުޙައްމަދު މަދީޙް، މ. މިޑްލްވެސްޓް/ މާލެ
- އިސްތިއުނާފު ރައްދުވި ފަރާތް: ޙަޖީ ނަޢީމް، ސޫޑީސައިޑް/ ގ.އޯޑުވެމިފުށި
- މައްސަލައިގެ ބާވަތް: ދަރި ނުދެއްކުން

މައްސަލަ ބެލި ފަނޑިޔާރުންގެ މަޖިލިސް
ފަނޑިޔާރު އަބްދުﷲ ހަމީދު
ފަނޑިޔާރު ޝުޢައިބް ޙުސައިން ޒަކަރިއްޔާ
ފަނޑިޔާރު ޙުސައިން މަޒީދު

ނިމުނު ތާރީޚް: 05 ޖުމާދަލްއޫލާ 1443 / 09 ޑިސެންބަރު 2021

ހައިކޯޓުގައި ޤަޟިއްޔާ ރަޖިސްޓްރީކުރެވުނު ތާރީޚް: 26 ރަބީޢުލްއާޚިރު 1441 / 23 ޑިސެންބަރު 2019

- **އިސްތިއުނާފުކުރެވުނު މައްސަލަ:**
- ނަންބަރު: 100/G2C/2019 ޤަޟިއްޔާ
- ނިންމި ތަން: ފާދިއްޕޮޅު ނައިފަރު މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓު
- ބާވަތް: ދަރި ނުދެއްކުން
- ހުށަހެޅުން ތާރީޚް: 13 ޖޫން 2019
- ނިމުނު ތާރީޚް: 25 ނޮވެންބަރު 2019

ޢާއިލީ - ދަރިންނަށް ޚަރަދުކުރުން - މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓުގެ އިޚްތިޔާރު - ސަރަޙައްދީ އިޚްތިޔާރު -

ޤާނޫނު ނަންބަރު: 22/2010 (ދިވެހިރާއްޖޭގެ ކޯޓުތަކުގެ ޤާނޫނު)ގެ 69ވަނަ މާއްދާ

ފަނޑިޔާރު އަބްދުﷲ ހަމީދުގެ ރައުޔު،

- **ދައުވާގެ ޚުލާޞާ:**

1- މިއީ، ގ.އޮގުވެލިހުރި/ ސަނީސައިޑް، ޢަލީ ނަޢީމާއި، މާލެ/ މ.މިޑްލްވެސްޓް، މަނާލް މުޙައްމަދު މަދީޙާ ދެ މީހުން ކައިވެނިކޮށްގެން ލިބިފައިވާ ދަރިފުޅާ ބައްދަލުކުރުމާއި ދަރިފުޅަށް ޚިދުމަތްކުރުމުގެ ފުރުޞަތު ދަރިފުޅުގެ ބައްޕައަށް ލިބުމުން ނުދާކަމަށް ބުނެ، ޝަރީޢަތް މެދުވެރިކޮށް އެ ފުރުޞަތުތައް ހޯދުމަށް އެދި 13 ޖޫން 2019 ގައި ޢަލީ ނަޢީމުގެ ފަރާތުން ފާދިއްޕޮޅު ނައިފަރު މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓަށް ހުށަހެޅުމުން އެ ކޯޓުން ބައްލަވާފައިވާ ނަންބަރު 100/G2C/2019 ޤަޟިއްޔާ ނިންމަވާފައިވަނީ ޝަރުޢީ އަދި ޤާނޫނީ އުޞޫލުތަކާ ޚިލާފަށްކަމަށް ބުނެ، އެ ޤަޟިއްޔާ އިސްތިއުނާފު ކުރުމަށް މަނާލް މުޙައްމަދު މަދީޙާގެ ފަރާތުން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓަށް ހުށަހެޅުމުން ބަލާފައިވާ ދައުވާއެކެވެ.

މި ޤަޟިއްޔާގައި އިސްތިއުނާފުކުރައްވާ ފަރާތަކީ ޢަލީ ނަޢީމް، ގ.އޮގުވެލިހުރި/ ސަނީސައިޑްއެވެ.

- **ދަށު ކޯޓުން މައްސަލަ ނިންމިގޮތް:**

2- އިސްތިއުނާފުކުރެވިފައިވާ ފާދިއްޕޮޅު ނައިފަރު މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 100/G2C/2019 ޤަޟިއްޔާގައި ޙުކުމްކުރައްވާފައިވަނީ: "ދަރިފުޅު، ގ.އޮގުވެލިހުރި/ ސަނީސައިޑް، ޢަލީ ނަޢީމް އާއި ކ.މާލެ/ މ.މިޑްލްވެސްޓް، މަނާލް މުޙައްމަދު މަދީޙާ އާ ދެ މީހުން ކައިވެނިކޮށްގެން ލިބިފައިވާ ދަރިފުޅު (ބަކުރު ބިން ޢަލީ ނަޢީމް، މ.މިޑްލްވެސްޓް/ ކ.މާލެ) އާ ބައްދަލުކުރުމާއި ދަރިފުޅަށް ޚިދުމަތްކުރުމުގެ ފުރުޞަތު ދަރިފުޅުގެ ބައްޕައަށް ލިބުމުން ނުދާކަމަށް ބުނެ، ޝަރީޢަތް މެދުވެރިކޮށް އެ ފުރުޞަތުތައް ހޯދުމަށް އެދި 10 ޝައްވާލް 1440 (13 ޖޫން 2019) ގައި ޢަލީ ނަޢީމް ހުށަހެޅުމުން ބަލައިދެއްވުމުން މި މައްސަލަ ޝަރީޢަތުން [illegible] އިސްލާމީ ޝަރީޢަތުގައި ދަރިފުޅު ނިސްބަތްވަނީ އޭނާގެ ބައްޕައަށް ކަމުގައިވާތީ، އަދި [illegible] ޙަޟާނަތު ލިބިފައިވަނީ މަންމައަށް ކަމުގައިވިޔަސް ދަރިފުޅުގެ ތަރުބިއްޔަތާއި، ސިއްޙަތާއި، [illegible]

ދުވަސްކޮޅަކަމާއި، ނަފްސާނީ ގޮތުން އެ ދަރިފުޅަށް ލިބެންޖެހޭ ހިތްހަމަޖެހުމާއި ދެ ފަރާތުން ފުރުޞަތު ރައްކާތެރިވުމަކީ ޝަރުޢީ ގޮތުންނާއި ޤާނޫނީ ގޮތުން ދަރިފުޅުގެ މައްޗަށް އޮތް ވާޖިބުތަކާއި އަދި މައިންބަފައިންގެ ތެރެއިން އެއްވެސް މިހާރު އަށާރަ ދަރިފުޅު ދުރުކުރުން އާންމު މަތިން އެ ދަރިފުޅު ފުރިހަމަ ނަފްސާނީ އުފެއްދުން މަސްއޫލިއްޔަތުތަކާއި ޝަރުޢީ ގޮތުންނާއި ޤާނޫނީ ގޮތުން މައްސަލަތަކާއި ޝަރީޢަތުން ބަލަމުން މިހާ މައްސަލާގައި ގ.އޮށްޓުވިލުފުރި/ ސޯސަންގެ، އަލީ ނަޢީމް އާއި ކ.މާލެ/ މ.މިސްކިތުފަސްޓަޅު، މަނާފް މުޙައްމަދު މަޢުރޫފް އާ ދެ މީހުން ކައިވެނިކޮށްގެން ލިބިފައިވާ ދަރިފުޅު (ބަކާރު ބިން އަލީ ނަޢީމް، މ.މިސްކިތުފަސްޓަޅު/ ކ.މާލެ) އާ ބައްދަލުކުރުމާއި ދަރިފުޅަށް ހިދުމަތްކުރުމުގެ ފުރުޞަތުދީ އަލީ ނަޢީމް އާ ބައްޕާގެ ޙައްޤާ މަސްއޫލިއްޔަތު ފަރާތުން ބިނަކުރުމަށް ތަރުބިއްޔަތުގައި ފަރާތުން އުޅެމުން އިންސާނާރަކު ދަރިފުޅުގެ ބައްދަލު ފަސް އަދި ބައްޕަގެ މަންމަ (މާމަ) އަންނަ ދަރިފުޅާ ބައްދަލުކުރުމަށް އެއްވެސް ހުރަހެއް ނެތްކަމަށް ބޭނުންވާ އަދި ގާނޫނީގައި ބައްޕަގެ ގޮތުގެ މަތިން ކުޑަކުދިންގެ ބަލަހައްޓާ ފަރާތް (މަންމަ މުޙައްމަދުގެ މަންމަ) ފަހަކު ދައްކައިގެން އެ ދަރިފުޅާ ބައްދަލުކުރަން މުނާސަބު ވަގުތެއް ހަމަޖެއްސުމަށްފަހު ދަރިފުޅާ ބައްދަލުކުރުމުގެ ހުރިހާ އިންތިޒާމުތަކެއް ހަމަޖެއްސުއްވާނެކަމަށް ދަރިފުޅުގެ މަންމަ ޝަރީޢަތަށް ދިން ބަޔާނުގައި ދަރިފުޅާއި ތަރުބިއްޔަތާ ފަރާތްތަކުގެ ގުޅު ކަންބޮޑުވުމެއްކަމަށް ބައްލަވައި ދިނުމުގެ ކަނޑައަޅައި ތަރުބިއްޔަތުދީ ފަރާތުގެ ބަޔާނުގައި އަލީ ނަޢީމް އަދި ހަރުކަށި ފިސްތުރު ހިތްހަމަޖެހޭ ބޮޑު ނަފްސާނީ ބިރުވެރިކަން ދީފައިވާ އަދި ޝަރީޢަތުގެ މަޖިލީހުގައި އަލީ ނަޢީމް ދަރިފުޅާ ބައްދަލުކުރުމަށް ބޭނުންކަމަށް ބަޔާންކުރައްވާ ބައްޕާގެ އަލީ ނަޢީމްއަށް މަރިޔަމް ޖަމީލާގެ އިސްލާމީ އުނގެނުން ދީނީ ތަރުބިއްޔަތު ކުޑަކުދިންގެ ކާފަކަށް ބަލަހައްޓަން ދެއްވުމުގެ ތަރުބިއްޔަތު އެ ދަރިފުޅަށް އުނގެނުންދިނުމުގެ ޙައްޤު ލިބިގެންވާ ގޮތަކަށް އާއިލާ ގާނޫނު ކުޑަކުދިންގެ ޙައްޤުތަކާއި އަލީ ނަޢީމްގެ ހުކުމް ޤާނޫނު ނަންބަރު 4/2000 އާއިލާ ޤާނޫނު 47 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) އާއި އަދި އާއިލާ ޤާނޫނުގެ 80 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) އަށް ރިޢާޔަތްކުރުމުން 18 (އަށާރަ) އަހަރު ނުފުރޭ ކުޑަކުއްޖެއްގެ އަންމަ އިސް ޝަރުޢީ ބަލަދު ވެރިއަކީ އެ ދަރިފުޅުގެ ބައްޕައަށް އާއިލާ ޤާނޫނީ އަލީ ނަޢީމް

އަލީ ރާއްޖެއިން ބޭރުގައި ތަޢުލީމު ހާސިލް ކުރަމުން ދާ މީހަކަށްވާތީ ޗުއްޓީއަށް އައިސް ހުންނައިރު ދަރިފުޅާ ބައްދަލުކުރުވުން އިންތިޒާމް ހަމަޖައްސައިދީ އަލީ ނައީމުގެ ކުއްޖާ ދަރިފުޅުގެ ސުކޫލު ބަންދު ދުވަސްތަކާ ދިމާވެއްޖެނަމަ 10 (ދިހައެއް) ދުވަހުގެ މުއްދަތަށް އަލީ ނައީމުގެ ގާތުގައި ދަރިފުޅު ބެހެއްޓުމުގެ ފުރުޞަތު އަލީ ނައީމަށް ދިނުމަށް ދަރިފުޅު ބަލަހައްޓަމުންދާ ފަރާތަށް އަންގައި ބައްޕަގެ ގާތުގައި ދަރިފުޅު ހުންނަ 10 (ދިހައެއް) ދުވަހުގެ ތެރެއިން ކޮންމެ ދުވަހަކު ދަރިފުޅުގެ ޙާލު ބަލައި ގުޅުމުގެ ފުރުޞަތު އަލީ ނައީމުގެ ފަރާތުން ދަރިފުޅު ބަލަހައްޓާ ފަރާތަށް ދޭންޖެހޭނެކަން އަންގައި މިގޮތުގެ މަތިން ހުކުމްކޮށް މި ޤަޟިއްޔާ ނިންމާފައެވެ.“ މިފަދައިން ކަން އެނގެން އޮތެވެ.

- **އިސްތިއުނާފީ ނުކުތާތައް:**

3- [illegible] ނައިފަރު މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 100/G2C/2019 ފައިސަލާ އުވާލުން ނިންމާފައިވަނީ ޝަރުޢީ އަދި ޤާނޫނީ އުޞޫލުތަކާ ޚިލާފަށް ކަމަށްބުނެ، މަނާލް މުޙައްމަދު މަޖީދުގެ ފަރާތުން އިސްތިއުނާފުކުރަމުން އަންނަނިވި 4 (ހަތަރެއް) ނުކުތާ ފާހަގަކޮށް އެ ނުކުތާތަކާމެދު ހައިކޯޓުގެ ޝަރީޢަތުގެ މަޖިލީހުގައި ވާހަކަ ދައްކާފައިވެއެވެ.

- ފުރަތަމަ ނުކުތާއަކީ: ޅ. ނައިފަރު މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 100/G2C/2019 ފައިސަލާ ޅ.ނައިފަރު މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓުގައި ހިންގާފައިވަނީ، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2011/04 ”ޢާއިލީ މައްސަލަތައް ކޯޓުތަކަށް ހުށަހެޅުމުގައި ޢަމަލުކުރާނެ ގޮތުގެ އުޞޫލު“ އާ ޚިލާފަށް ކަމަށް ބުނެ ފާހަގަކުރި ނުކުތާއެވެ.

- ދެވަނަ ނުކުތާއަކީ: ޅ.ނައިފަރު މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓުގައި ޝަރީޢަތް ކުރިއަށް ގެންދެވިފައިވަނީ ޝަރީޢަތްކުރުމުގައި އާންމު ގޮތެއްގައި ޢަމަލުކުރަމުން އަންނަ އުޞޫލާ ޚިލާފަށް ކަމަށް ބުނެ ފާހަގަކުރި ނުކުތާއެވެ.

- ތިންވަނަ ނުކުތާއަކީ: ޏ.ސަރައިފުދު މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓުން ހުކުމްކުރައްވާ ނަންބަރު 100/G2C/2019 ޤަޟިއްޔާގެ ބާވަތްތަކުގެ ގޮތުގައި ހިމަނާފައިވަނީ “ދަރި ނުދެއްކުން” ކަމަށްވެފައި، ދަރިފުޅާ ބައްދަލުކުރުމުގެ އިންތިޒާމް ކުރިންވެސް ހަމަޖެއްސައިދީފައިވާކަމާއި ކުރިއަށް އޮތް ތަނުގައިވެސް ހަމަޖެއްސައިދޭނެކަމަށް ދަރިފުޅުގެ މަންމަ ޝަރީޢަތަށް ދިން ބަޔާނުގައި ބުނެފައިވާތީ، ދައުވާކުރާ ފަރާތުގެ ހުރި ކަންބޮޑުވުންތަކަށް ބަލާއިރު ލިބެއްޖެކަމަށް ކަނޑައަޅާފައިވާއިރު، ހުކުމުގައި އިތުރު ކަންކަން ހިމަނާފައިވާ ކަމަށް ބުނެ ފާހަގަކުރި ނުކުތާއެވެ.
- ހަތަރުވަނަ ނުކުތާއަކީ: ދަރިފުޅުގެ ބައްޕަގެ ފަރާތުން ކުއްޖާއަށް ނަފަޤާ ކަންކަން ކޮށްފައިވާކަން އެނގެން އޮންނަނީ އެއްކޮށްފައި 10 (ދިހައެއް) ދުވަހަށް ބައްޕާ ދަރިފުޅު ބަލަހައްޓާފައިވާ ކަމަށް ބުނެ ފާހަގަކުރި ނުކުތާއެވެ.

- **ފާހަގަކުރެވުނު ނުކުތާތައް:**

4- ފުވައްމުލަކު ސަރައިފުދު މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 100/G2C/2019 ޤަޟިއްޔާ އިސްތިއުނާފު ނިންމަވާފައިވަނީ ޝަރުޢީ އަދި ޤާނޫނީ އުސޫލުތަކާ ޚިލާފަށް ކަމަށްބުނެ، މައްސަލަ މުރާޖަޢާކޮށް މަތީގެ ފަރާތުން އިސްތިއުނާފުކުރުމުގެ ހުކުމުގައި ނުކުތާތަކަކީ، އެ ނުކުތާތަކާ ގުޅިގެން ދެފަރާތުން ހައިކޯޓުގެ ޝަރީޢަތުގެ މަޖިލީހުގައި ދައްކާފައިވާ ވާހަކަތަކާއި، މައްސަލައާ ގުޅުންހުރި ލިޔެކިޔުންތަކާއި މައްސަލައިގެ ޝަރުޢީ އަދި ޤާނޫނީ ނަޒަރަކުން ވިސްނައި ބެލުމަށްފަހު، އެ ނުކުތާތަކަށް ވަކިވަކިން ފާހަގަކޮށްލަމެވެ.

4.1- ޏ.އާދޮލުލީފިރި/ ސްޓޭސައިޑް، ޢަލީ ނަޢީމާއި، މާލެ/ މ.ވިލާލީވިސްޓާ، މަނާލް ފުރައްސަރު މަރިޔާ ދެ މީހުން ކައިވެނިކޮށްގެން ލިބިފައިވާ ދަރިފުޅާ ބައްދަލުކުރުމުގެ ހުއްދަކުރުމުގެ ފުރުސަތު ދަރިފުޅުގެ ބައްޕައަށް ދިނުމަށް ނިންމާކަމަށް ބުނެ، ޝަރީޢަތުގައި މުދައްޢީ ކަމުގައި ފުރުސަތުގެ މުއްދަތުގައި 13 ޖޫން 2019 ގައި ޢަލީ ނަޢީމުގެ ފަރާތުން ފުވައްމުލަކު ސަރައިފުދު މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓަށް ހުށަހެޅި ދަޢުވާގައި؛

ޤާނޫނު ނަންބަރު 4/2000 (އާއިލާއާ ބެހޭ ޤާނޫނު)ގެ 47ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) އަކާއި އަދި އާއިލާއާ ބެހޭ ޤަވާޢިދުގެ 80ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) އަށް ރިޢާޔަތްކޮށް ޢުމުރުން 18 (އަށާރަ) އަހަރު ނުފުރޭ ކުޑަކުއްޖެއްގެ އެންމެ އިސް ޝަރުޢީ ބަލަދުވެރިޔަކީ އެ ދަރިފުޅުގެ ބައްޕަކަން އެނގެން އޮންނާނީ، ޢަލީ ނައިމަކީ ރާއްޖެއިން ބޭރުގައި ތަޢުލީމް ޙާޞިލުކުރަމުން ދާ ދަރިވަރެއްކަމާއި، ގުޅިގެން އަހަރު ހުންނަހިނދު ދަރިފުޅާ ބައްދަލުކުރުމުގެ އިންތިޒާމް ހަމަޖައްސައިދީ ޢަލީ ނައިމުގެ ކުއްޖާ ދަރިފުޅުގެ ސްކޫލް ބަންދު ދުވަސްތަކާ ދިމާވާގޮތަށް 10 (ދިހައެއް) ދުވަހުގެ މުއްދަތަކަށް ޢަލީ ނައިމަށް ދަރިފުޅު ހަވާލުކުރުމަށް ޢަލީ ނައިމަށް ދަރިފުޅު ބަލަހައްޓަމުންދާ ފަރާތުން އެންގި ދަރިފުޅު ހުންނަ 10 (ދިހައެއް) ދުވަހުގެ ތެރޭގައި ކޮންމެ ދުވަހަކު ދަރިފުޅުގެ ބައްޕައާ ފޯނުން ވާހަކަދެއްކުމުގެ ފުރުޞަތު ދަރިފުޅާ ދަރިފުޅުގެ ބައްޕައަށް ދޫކޮށްދިނުމަށް އަންގައި، ޅ. ނައިފަރު ޑިސްޓްރިކްޓް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 100/G2C/2019 ޤަޟިއްޔާގައި ބުރަކޮށް ކޮންމެފަދަ ޙުކުމެއް ކަނޑައަޅާފައެވެ.

4.2- ޅ. ނައިފަރު ޑިސްޓްރިކްޓް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 100/G2C/2019 ޤަޟިއްޔާ ޅ.ނައިފަރު ޑިސްޓްރިކްޓް ކޯޓުގައި ހިންގާފައިވަނީ، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2011/04 "އާއިލީ މައްސަލަތައް ކޯޓުތަކުން ހުށަހެޅުމުގައި ޢަމަލުކުރާނެ ގޮތުގެ އުޞޫލު" އާ ޚިލާފަށް ކަމަށް މައްސަލަ މުރާޖަޢާކުރި ފަރާތުން ފާހަގަކޮށްފައިވެއެވެ. މި ނުކުތާގެ ތަފްޞީލު އިސްތިއުނާފު ފޯމުގެ 5ވަނަ ޞަފްޙާގައި 1.1 އިން 1.3 ގެ ނިޔަލަށް ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ.

4.2.1- އެ ގޮތުން އިސްތިއުނާފު ފޯމުގެ 1.1 ގައިވަނީ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2011/04 "އާއިލީ މައްސަލަތައް ކޯޓުތަކުން ހުށަހެޅުމުގައި ޢަމަލުކުރާނެ ގޮތުގެ އުޞޫލު" ގެ 2ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގެ ދަށުން ޢާއިލީ ބާރަށް ބަޔާންކޮށްފައިވާ އެ މައްސަލައިގެ ހުށަހަޅާ މާލެ ފިޔަވައި އެހެން ރަށްރަށުގެ މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓުތަކަށް ނެގި، އެ ކޯޓު ހުންނަ ރަށެއްގައި ދިރިއުޅޭ ފަރާތްތަކުގެ މައްސަލަތައް ހުށަހަޅަމުންދާ، އެ ހުށަހަޅާ ހިނގާ ހުރިހާ މައްސަލައެއް ކޯޓަށް ބަލަމުންދާ ޅ. ނައިފަރު

މަޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓަށް އެ މައްސަލަ ހުށަހަޅައިގެން ކުރިއަށް ގެންދިޔައިރު އެ ފަދަ އެއްވެސް އިންތިޒާމެއް ހަމަޖައްސާފައި ހުރިކަން އަންގާފައިނުވާކަން ފާހަގަކުރެވޭކަމަށެވެ.

4.2.2- އިސްތިއުނާފު ފޯމުގެ 1.2 ގައި ވަނީ ޅ. ނައިފަރު މަޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓަށް މައްސަލަ ހުށަހެޅި ފަރާތް ނުވަތަ އިސްތިއުނާފުކުރައްވާ ފަރާތުގެ ދާއިމީ އެޑްރެހަކީ "ސވޭޑީސައިޑް/ ޅ. އޮޅުވެލިފުށި" ކަމަށާއި، އަދި ޅ.ނައިފަރުގައި ދިރިއުޅޭކަން އެނގޭ އެއްވެސް ލިޔުމެއް ނެތި އެ މައްސަލަ ޅ. ނައިފަރު މަޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓަށް ހުށަހެޅިފައިވާ ސަބަބު އެނގެން ނެތްކަމަށާއި، އަދި މީގެ އިތުރުން އެ މައްސަލައިގައި ދައުވާލިބޭ ފަރާތް ނުވަތަ އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުގެ ދާއިމީ އެޑްރެހަކީ "މ. މިޑްލްވެސްޓް/ މާލެ" ކަމަށާއި، އަދި ދިރިއުޅުއްވަނީވެސް އެ އެޑްރެހުގައި ކަމަށާއި، އެހެންކަމުން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ އުސޫލުން ބެލުމުންވެސް އެ މައްސަލަ ޅ.ނައިފަރު މަޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓަށް ހުށަހަޅައިގެން ކުރިއަށް ގެންދިޔުމަކީ އުސޫލާ ޚިލާފު ކަމެއް ކަމަށް އެނގެން އޮންނަކަން ފާހަގަކުރެވޭކަމަށެވެ.

4.2.3- އިސްތިއުނާފު ފޯމުގެ 1.3 ގައި ވަނީ، އިސްތިއުނާފު މި ކުރެވޭ މައްސަލައަކީ ދަރި ނުދެއްކުން ކަމަށް ވީއިރު، މި މައްސަލައަކީ ޢާއިލީ މައްސަލައަކަށް ވާއިރު، ދައުވާލިބޭ ފަރާތް ދިރިއުޅޭ ނުވަތަ ދައުވާކުރާ ފަރާތް ދިރިއުޅޭ ރަށް ނޫން އެހެން ރަށެއްގެ މަޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓަކުން ޝަރީޢަތް ހިންގުމުގެ އިޚްތިޞާޞް ލިބިގެން ނުވާކަމަށާއި، އަދި ހަޟާނަތުގެ މައްސަލައިގައިވެސް ޢަމަލުކުރަމުންދަނީ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުން ކަނޑައަޅާފައިވާ، އެ މައްސަލައެއްގައި ހިމެނޭ ކުއްޖާ ނުވަތަ ކުދިން ދިރިއުޅޭ ރަށުގެ ކޯޓަށް އެ މައްސަލައެއް ހުށަހަޅަން ކަމަށާއި، މި އުސޫލާ ޚިލާފަށް ޅ. ނައިފަރު މަޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓުގައި އެ މައްސަލަ ބެލުމުގެ އިޚްތިޞާޞް ލިބިގެން ނުވާކަން ފާހަގަކުރެވޭކަމަށެވެ.

4.2.4- ބަޔާންކުރެވުނު އިސްތިއުނާފީ ނުކުތާގައި ފާހަގަކޮށްފައިވާ ކަންކަމަށް، ދަށުކޯޓުގައި މައްސަލަ ހިނގައިދިޔައިރު، މަޖާލު މުރާޖަޢާ މަރުޙަލާގެ ފާހަގަކޮށްފައިވާ ކަންކަމަށް ރިޢާޔަތްކުރެވިފައެއް ނުވެއެވެ. އެކަން މަޖާލު މުރާޖަޢާ މަރުޙަލާގެ ފާހަގަކޮށްފައިވާ ކަންކަމަށް ރިޢާޔަތްކުރެވިފައެވެ. އެ ގޮތުން ދަށުކޯޓުން އިސްތިއުނާފީ ފުރަތަމަ ނުކުތާގެ

ތަފްސީލުގެ 1·4 ގައި، "މިނުކުތާ ޅ. ނައިފަރު މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓުގައި މައްސަލަ ކުރިއަށް ގެންދިޔައިރު ނެގިފައިނުވަނީ، އެކަން އޮންނަ އުސޫލު އެނގިފައިނުވާތީކަން ފާހަގަކުރަމެވެ." މިފަދައިން ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ.

4·2·5- ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2011/04 "ޢާއިލީ މައްސަލަތައް ކޯޓުތަކަށް ހުށަހެޅުމުގައި އަމަލުކުރާނެ ގޮތުގެ އުސޫލު" ގެ 2 ވަނަ މާއްދާއަށް ބަލާއިރު، އެ މާއްދާގެ (ނ) ގައި ބަޔާންކޮށްފައިވަނީ: "ދެވަނަ މާއްދާގެ (ރ) ގައިވާ ގޮތަށް ހަރަދުގެ ފައިސާ ދަޢުވާކުރާ ފަރާތުން ކޯޓަށް ޖަމާކުރަން ޖެހޭނީ، ދަޢުވާލިބޭ މީހާ އެ ކޯޓަށް ހާޒިރުކުރަން ދަޢުވާކުރާ މީހާ ބޭނުންނަމައެވެ." މި ފަދައިންނެވެ. އިސްތިއުނާފުކުރިފަރާތަށްވާ މައްސަލަ ހިންގާފައިވަނީ އެ މައްސަލައިގައި ދަޢުވާލިބޭ ފަރާތް ޝަރީޢަތުގައި އެއްވެސް ދުވަހު ކޯޓަށް ހާޒިރުކުރުމަށް އެ ކޯޓު ދުރުގައިތިބެ ބަޔާން ނަގައިގެންކަން އެނގެން ހުރެއެވެ. އަދި އެ މައްސަލައިގައި ދަޢުވާކުރި ފަރާތުން ދަޢުވާލިބޭ ފަރާތް ޅ. ނައިފަރު މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓަށް ހާޒިރުކުރަން ބޭނުންނުވާ ކަމަށް ބަޔާންކޮށްފައެވެ.

އެހެންކަމުން އިސްތިއުނާފުކުރިފަރާތާއި މައްސަލައިގައި މަނާލް މުޙައްމަދު މަޖީދު ޅ. ނައިފަރުން ދިރިއުޅުއްވައި އެ ރަށުގައި އުޅުއްވި އިރު ހަމަކުރު ކޮންމެހެން ފަރާތުގައިވާ ކުރިން ޅ.ނައިފަރު މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓުން ބަލަހައްޓަމުން އަންގާފައި ނުގޮތުގައި ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2011/04 "ޢާއިލީ މައްސަލަތައް ކޯޓުތަކަށް ހުށަހެޅުމުގައި އަމަލުކުރާނެ ގޮތުގެ އުސޫލު" އާ ޚިލާފުވާ ކަމެއް ކަމަށް ނުބެލެވެއެވެ.

4·2·6- އިސްތިއުނާފުކުރިފަރާތަށްވާ ފާދިއްޕޮޅު ނައިފަރު މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 100/G2C/2019 ދަސްތާވީޒުގައި ދަޢުވާކުރި އަދި ނައިމުގެ ދާއިމީ އެޑްރެހަކީ "ސަނީސައިޑް/ ޅ. އޮޅުވެލިފުށި" ކަން އެނގެން އޮންނައިރު، އެ މައްސަލައިގައި ކޯޓަށް ހާޒިރުކުރުމަށްޓަކައި އަދި ނައިމަށް ފާދިއްޕޮޅު ނައިފަރު މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓުން ދޫކޮށްފައިވާ ކޯޓު އަމުރުފަތުގައިން ބަލާއިރު އަދި ނައިމު ހުރި ދިރިއުޅޭ އެޑްރެހަކީ "ޅ. ނައިފަރު/ ބަރުމާ" ކަން އެނގެން އޮވެއެވެ.[1]

---

[1] ފާދިއްޕޮޅު ނައިފަރު މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓުގެ ނަންބަރު G2MC/2019/1585 ކޯޓަށް ހާޒިރުވުމުގެ އަމުރު

4.2.7- ޑިސްޓްރިކްޓް ކޯޓުގެ އިޚްތިޔާރު ޤާނޫނު ނަންބަރު 22/2010 (ދިވެހިރާއްޖޭގެ ކޯޓުތަކުގެ ޤާނޫނު) ގެ ޖަދުވަލު 5 ގައި ބަޔާންކޮށްދީފައިވެއެވެ. އެ ގޮތުން "އެ ކޯޓެއް ހިމެނޭ ޖުޑީޝަލް ދާއިރާގައި ހިނގާ އެންމެހައި ޖިނާއީ، މަދަނީ، އަދި އާއިލީ މައްސަލަތަކުގެ ތެރެއިން މި ޖަދުވަލުގައި ނުވަތަ މި ޤާނޫނުގެ އެހެން މާއްދާއެއްގައި ނުވަތަ އެހެން ޤާނޫނެއްގައި އިސްތިސްނާކޮށްފައި ނުވާ މައްސަލަތައް." ބެލުމުގެ އިޚްތިޔާރު ޑިސްޓްރިކްޓް ކޯޓަށް ލިބިގެންވާކަން އެ ޖަދުވަލުގެ 1 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) އިން އެނގެން އޮވެއެވެ.

ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2011/04 "އާއިލީ މައްސަލަތައް ކޯޓުތަކަށް ހުށަހެޅުމުގައި އަމަލުކުރާނެ ގޮތުގެ އުސޫލު" ގެ 1، 3 އަދި 4 ވަނަ މާއްދާގެ ސިޔާސަތުގައި ބަޔާންކޮށްދީފައިވަނީ "ހުށަހެޅިދާނެއެވެ" މި ފަދައިންނެވެ. މި އިބާރާތަކީ ކަމެއް ކުރުމުގެ އިޚްތިޔާރު ލިބޭ އިބާރާތެކެވެ. އެހެން އެއްވެސް މާއްދާއެއްގައި "ހުށަހަޅާނީ" ނުވަތަ "ހުށަހަޅަންވާނީ" މި އިބާރާތް ބޭނުންކޮށްފައި ނުވެއެވެ. އެހެންކަމުން އިޝާރާތްކޮށްފައިވާ އުސޫލުގެ ދަށުން ދައުވާލިބޭ ފަރާތް ނިސްބަތްވާ ދާއިރާގެ ކޯޓަށް މައްސަލަ ހުށަހެޅުން ކޮންމެހެން ލާޒިމުވާ ކަމަށް ނުބެލެވެއެވެ.

އަދި ހަމަ އެހެންމެ، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ކޯޓުތަކުގެ ޤާނޫނުން މި ފަދަ މައްސަލަތައް ދައުވާކުރާ ނުވަތަ މައްސަލަ ހުށަހަޅާ ފަރާތް ނިސްބަތްވާ ދާއިރާގައި ހިމެނޭ ކޯޓަކަށް ހުށަހެޅުމުގެ ފުރުޞަތު ތަނަވަސްކަމާއެކު ލިބިދީފައިވާއިރު، ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2011/04 "އާއިލީ މައްސަލަތައް ކޯޓުތަކަށް ހުށަހެޅުމުގައި އަމަލުކުރާނެ ގޮތުގެ އުސޫލު" ގެ މަޤްޞަދަކީ އެ ކަން މަސްލަޙަތުތަކަށް ބެލުމުގެ ޤާނޫނީ ހަމައެއް [illegible] ނުފެނެއެވެ.

އަދި ނަޢީމުގެ ދާއިމީ އެޑްރެސް ކަމަށް "ސޯޓިސަވެރި/ ގ. އަލްވަލީދުގެ" އަދި އާމިރާ ނަޢީމް މި މައްސަލަ ދަރަނިކޮށް ހުށަހެޅި ދިރިއުޅުން "ގ. ނަޢީމާ/ ރަޝީދާ" ނިސްބަތްވަނީ ގ. ދެކުނު ދާއިރާއަށެވެ. ކޮންމެ ކޯޓަކަށްވެސް އެ ކޯޓެއްގެ ޖުޑީޝަލް ދާއިރާގައި ހިމެނޭ ކަންކަން ބެލުމުގެ އިޚްތިޔާރު އެ ކޯޓަކަށް ލިބިގެންވެއެވެ. އެއީ ޤާނޫނުން ކަނޑައަޅައިދީފައިވާ އިޚްތިޔާރެކެވެ. އެހެންކަމުން އަދި ނަޢީމުގެ ފަރާތުން

ޏ.ނަޑިވަރު މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓަށް ހުށަހެޅުމުން އެ ކޯޓުން ބަލާފައިވާ އެކޯޓުގެ ނަންބަރު 100/G2C/2019 ޤަޟިއްޔާގައި ހިމެނޭ މައްސަލައަކީ އެ ކޯޓުގެ އިޚްތިޞާޞުން ބޭރު މައްސަލައެއް ކަމުގައި ބަލާނެ ހަމައެއް އޮތްކަމަށް ޤަބޫލެއް ނުކުރެވޭތީއެވެ.

4.2.8- އިސްތިޢުނާފުކުރެވިފައިވާ މައްސަލައާ އެއްގޮތް ކަމަށް ހީވާނެ ބައެއް މައްސަލަތައް ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓަށް މީގެ ކުރިން ހުށަހެޅި ނިމިފައިވެއެވެ. އޭގެ ތެރެއިން އެއް މައްސަލައަކީ، ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2016/HC-A/265 ޤަޟިއްޔާއިން ނިންމާފައިވާ މައްސަލައެވެ. އެއީ ކޮޅުމަޑުލު ޓީޝަލް ދާއިރާގައި ހިމެނޭ ދަރަބަވައިންގެ ތެރެއިން، އަސްނަސްކުއްޖާ ވަރީ ކުރުމުގެ މައްސަލައެއް[2] ހައްދުންމަތީ ގަމު މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓަށް ހުށަހަޅައިގެން ކޮރިޔަސްގެންދިޔުމުގެ، އަސްނަސްކުއްޖާގެ ބައްޕަ ވަކި ނުކުރީ ހިޔަވަހިކަމުގެ މަސްއޫލިއްޔަތު އޮވޭތެރޭން ދޫކޮށްލާފައިވާ، ދެބައިމީހުން ކުރީގެ ހައްދުންމަތީ ގަމު މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓުން ނިންމާ މައްސަލައެކެވެ. އެ މައްސަލަ އަސްނަސްކުއްޖާގެ ބައްޕަގެ ވާރުތަ، ހައިކޯޓުގައި އިސްތިޢުނާފުކުރެވުނުކަމަށް، ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ބަލަހައްޓަވާގޮތުގެ އިޖުރާއާތުގެ ދަށުން، ސުޕްރީމް ކޯޓަށް ހުށަހަޅައިގެން ކުރަނިވެއެވެ. އެއީ ހައްދުންމަތީ ގަމު މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓުގެ ބަލާނެފަދަ ޤަޟިއްޔާ އެ ކޯޓުން ނިންމާފައިވާ، އެ މައްސަލަ ބަލަހައްޓާ އިޖުރާއާތު އެ ކޯޓަށް ދިނުމަށްޓަކައި ލިބިގެންވާ ބާރު، އެ ކޯޓުގެ ގޮތުގައި ކުރިޔަށް ދިޔުމަކެވެ. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުން އެ ހުށަހެޅުން ބަލައި، ޤާނޫނު ނަންބަރު: 22/2010 (ދިވެހިރާއްޖޭގެ ކޯޓުތަކުގެ ޤާނޫނު)ގެ 69 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) އަށް ރިއާޢަތްކޮށް، އެ މައްސަލަ ބެލުމުގެ އިޖުރާއާތު ލިބިގެންވާ އަންހެނުންނާއި ބައްޕަގެ ދަރިފުޅުގެ ހައްޤު ހޯދުމާއި ކުއްޖާ ނަފަޤާ ބަލަހައްޓާ ނިސްބަތް ކުރުމަށް އަމުރުކުރެއްވިއެވެ. މައްސަލައިގައި ހިމެނޭ ދަ މީހުން (ދަރިފުޅުގެ ފަރާތުން، ދަރިފުޅުގެ ފަރާތް) ނަމަ، ކޮޅުމަޑުލު ދެކުނުގައި ދާއިރާގައި ހިމެނޭ ދަ މީހުންނެވެ. މައްސަލައިގައި ދަރިފުޅަކަށްވާއިރު އެ ދަ ފަރާތުން ފަރާތެއް ކުދި ފަރާތެއް ނިސްބަތްވާނެ ހައްދުންމަތީ ދެކުނުގައި ދާއިރާގައި ހިމެނޭ ކޯޓުގައެވެ. މިގޮތުން އިސްތިޢުނާފުކުރެވިފައިވާ މައްސަލައިގައި ދަރިވާ އުފަންވުމުން ދަރިފުޅަކަށް ފަރާތް ނިސްބަތްވާ

---

[2] ހައްދުންމަތީ ގަމު މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓުގެ ނަންބަރު:203/06C/2015 ޤަޟިއްޔާ.

ޤުޖީ ޝަރުޢު ދާއިރާއަށް ނިސްބަތްވާ ކޯޓުގެއެވެ. އެއީ އެ ފަރާތަކަށް ފޯރުކޮށްދޭ ގޮތުން ޖެހިފައިވާ އިލްތިޒާމުތަކެވެ. އެހެން ކަމުން މި ދެ މައްސަލައަކީ އެއްގޮތް ދެ މައްސަލަތަކެއްކަމުން ދެކޭގޮތުން އެ މައްޗަށް ޝަރީޢަތް ނިމުނު ގޮތަކަށް ޤަބޫލެއް ނުކުރެވެއެވެ.

ހަމަ އެހެންމެ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2020/HC-A/251 ޤަޟިއްޔާގެ ދަށުން ބެލުނު މައްސަލައިގައިވެސް އިސްތިއުނާފުކުރެވުނު މި މައްސަލައާ އެއްގޮތް މައްސަލައެއްކަމަށް ހީވާތީން މައްސަލައެކެވެ. އެ މައްސަލައަކީ ހައްދުންމަތީ ފޮނަދޫ މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓުގެ ނަންބަރު: 15/O8C/2020 ޤަޟިއްޔާ އިސްތިއުނާފުކުރުމުން ގދ.ތިނަދޫ، ސިތާރާ/ މުޙައްމަދު ޝަރީފްގެ ފަރާތުން ހުށަހެޅުމުން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގައި ބަލާފައިވާ މައްސަލައެކެވެ. އެ މައްސަލައިގައި ބަލާފައިވަނީ ގދ.ތިނަދޫ/ ސިތާރާގެ، އާއިޝަތު ޝަހްމާ ޝަފީޤު، ގ.ރަސްނަގޭގެ/ މާލެ، އިބްރާހީމް ޢަބްދުﷲ ނަޝީދާއަށް ކާވެނިކޮށްދިނުމަށް އާއިޝަތު ޝަހްމާ ޝަފީޤުގެ ބައްޕަ ގދ.ތިނަދޫ/ ސިތާރާގެ، މުޙައްމަދު ޝަފީޤު ވަލީ ނުވުމުން ވަލީގެ ބާރު އާއިޝަތު ޝަހްމާ ޝަފީޤު ހައްދުންމަތީ ފޮނަދޫ މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓަށް ހުށަހެޅުމުން އެ މައްސަލައެވެ. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2020/HC-A/251 ޤަޟިއްޔާގައި ނިންމާފައިވާ ހައްދުންމަތީ ފޮނަދޫ މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 15/O8C/2020 ޤަޟިއްޔާއަކީ، އެ ޤަޟިއްޔާ ބެލުމުގެ އިޚްތިޞާޞް، ހައްދުންމަތީ ފޮނަދޫ މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓަށް ލިބިފައި ނުވާތީ، އެ ކޯޓުން ބަލާ ފައިސަލާކޮށްފައިވާ މައްސަލައެއްކަމަށް ވާތީ، އެ ޤަޟިއްޔާއިން ނިންމި އަމުރުވެސް ނިންމުމަކީ، ބާޠިލް ނިންމުމެއް ކަމުގައި ކަނޑައަޅައި، ހައްދުންމަތީ ފޮނަދޫ މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓުގެ އެ ޤަޟިއްޔާ ކޯޓަށް އަލުން ބެލުމަށް ރިމާންޑްކުރެވެ.

ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2020/HC-A/251 ޤަޟިއްޔާގެ ފާހަގަކުރެވުނު ނުކުތާތަކުގެ 12ވަނަ ނަންބަރުގައި "...އިސްތިއުނާފުކުރެވިފައިވާ މައްސަލަ، ބެލުމުގެ އިޚްތިޞާޞް ޤާނޫނީ ގޮތުން ލިބިގެންވަނީ، ހުކުމްއަކާމެދު ދެކޮޅުހެދި ޤުޖީ ޝަރުޢު ދާއިރާގެ މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓަކަށް ނުވަތަ ދަރަޖަ ކޯޓުގައި ދައުވާ ރިޢާޔަތް

(އިސްތިއުނާފުކުރާ) ގދ.ތިނަދޫ، ސިތާރާގެ/ މުޙައްމަދު ޝަފީޤު މިހާރު ދިރިއުޅެމުންދާ މާލެ (ވިލިނގިލީއާއި، ހުޅުމާލެ ހިމެނޭގޮތުން) ޖުޑީޝަލް ދާއިރާގެ ކޯޓަކަށް ކަން އެނގެއެވެ.“ މިފަދައިން ބަޔާންކުރެވިފައިވެއެވެ.

އިޝާރާތްކުރެވުނު ހައްދުންމަތީ ފޮނަދޫ މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓުގެ މައްސަލައިގައިވެސް ހިމެނޭ ދެ މީހުން (ދަޢުވާކުރާ ފަރާތާއި، ދަޢުވާލިބޭ ފަރާތް) ވަނީ، ހުވަދުއަތޮޅު ދެކުނުބުރީ ޖުޑީޝަލް ދާއިރާގައި ދިރިއުޅެމުންނެވެ. މައްސަލައިގައި ދަޢުވާކޮށްފައިވަނީ އެ ދެ ފަރާތުން [illegible] ފަރާތެއް ނިސްބަތްނުވާ ހައްދުންމަތީ ޖުޑީޝަލް ދާއިރާގައި ހިމެނޭ ކޯޓެއްގައެވެ. ހައިކޯޓުގެ އިސްތިއުނާފީ ޤަޟިއްޔާގައި މައްސަލައިގައި ޤާނޫނީ ގޮތުން މައްސަލަ ބެލުމުގެ އިޚްތިޞާޞް ހުވަދުއަތޮޅު ދެކުނުބުރީ ޖުޑީޝަލް ދާއިރާގެ ކަނޑައެޅިފައިވާ ސަރަހައްދު ބަޔާންކުރެވިފައިވެއެވެ. ހުވަދުއަތޮޅު ދެކުނުބުރީ ޖުޑީޝަލް ދާއިރާއަކީ ދަޢުވާކުރި ފަރާތް އަދި ދަޢުވާލިބުނު ފަރާތްވެސް ނިސްބަތްވާ ދާއިރާއެވެ.

އެހެންކަމުން، އިސްތިއުނާފުކުރެވިފައިވާ މައްސަލައާއި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2020/HC-A/251 ޤަޟިއްޔާގައި ހިމެނޭ މައްސަލައާއި އެއްގޮތް ދެ މައްސަލަ [illegible] އެ [illegible] ދިރާސާކުރުމަށްފަހު [illegible] ނިންމާފައެވެ.

4.3- ވީނަމަވެސް މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓުގައި ޝަރީޢަތް ކުރިއަށް ގެންދެވުނުއިރުވެސް ޝަރީޢަތުކުރުމުގައި އާންމު ގޮތެއްގައި ޢަމަލުކުރަމުން އަންނަ އުސޫލާ ޚިލާފަށް ކަމަށް ބުނެ ވަކީލު މުޙައްމަދު [illegible] ފަރާތުން ފާހަގަކުރި ނުކުތާއަކީ [illegible]؛

”ޝަރީޢަތުކުރުމުގައި އާންމު ގޮތެއްގައި ޢަމަލުކުރަމުން އަންނަ އުސޫލާ ޚިލާފަށް“ އިސްތިއުނާފުކުރެވޭ ޤަޟިއްޔާ ނިންމާފައިވާގޮތުން އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން [illegible] ސަބަބަކީ، އިސްތިއުނާފުކުރާފަރާތަށް [illegible] [illegible] މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 100/G2C/2019 ޤަޟިއްޔާގެ ޝަރީޢަތުގެ އެއްވެސް މަޖިލީހަކަށް އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތް ޙާޟިރުވުމަށް އެންގުމަކާ ނުލައި އަދި ޝަރީޢަތުގެ މަޖިލީހުން [illegible]، މައްސަލަ

ނިންމާފައިވާތީ އެ ސަބަބުގެ މައްޗަށް ފާހަގަކޮށްފައިވާ ނުކުތާއެއްކަން އެނގުނުތީގެ ތަފްސީލުގައި ދައްކާފައިވާ ވާހަކަތަކުން އެނގެން އޮވެއެވެ.

-4·3·1 އިސްތިއުނާފުކުރެވުނު ޤަޟިއްޔާގެ ނައިފަރު މެޖިސްޓްރޭޓްކޯޓުގެ ނަންބަރު 100/G2C/2019 ފަސްއަހަރާގެ ޝަރީޢަތް ވީޑިއޯ ކޮންފަރެންސް މުއްދަތުގައިކަން ހިނގުމަށްބަލައި، އިސްތިއުނާފުކުރުމާ (ދަތުރުކޮށްގެން ދައްވާރިވިލޭން ފަރާތް) މަސާލާ ދުވަހުމަދު މަދިރާ 03 ޖުލައި 2019 ވަނަ ދުވަހުގެ 09:45 ގައާއި އަދި 19 ޖުލައި 2019 ގެ 09:45 އަށް ފެށިގެން ކޯޓަށް ހާޟިރުކުރުމަށް ޝަރީޢަތް ހިނގާނެ އިންތިޒާމް ހަމަޖެއްސައިދިނުމަށް އެދި، ޤަޟިއްޔާގެ ނައިފަރު މެޖިސްޓްރޭޓްކޯޓުގެ ނަންބަރު G2C-B/2019/619 ފެކްސް މެސެޖް 2019 ޖޫން 27 ގައި ފޮނުވި ކޯޓަށް ފޮނުވާފައިވާކަން އެނގެން އޮވެއެވެ.

-4·3·2 ޝަރީޢަތް ހިނގުމުގެ އާންމު އުޞޫލަކީ މައްސަލައިގެ ފަރާތްތަކުން ޝަރީޢަތުގެ މަޖިލީހަށް ހާޟިރުކޮށް ޝަރީޢަތުގެ މަޖިލީސް ކުރިއަށް ގެންދިޔުން ކަމުގައި ވީނަމަވެސް، ވީޑިއޯ ކޮންފަރެންސް ކޯޓުތަކަށް ހުށަހެޅޭ މަދަނީ އަދި ޖިނާއީ ބައެއް މައްސަލަތަކުގައި، މައްސަލަ ނުވަތަ ދަޢުވާލިބޭތީ ފަރާތަކީ މައްސަލަ ހުށަހެޅިފައިވާ ރަށް ނޫން އެހެން ރަށެއްގައި ދިރިއުޅޭ ފަރާތެއްކަމުގައިވާނަމަ، އެ ފަރާތް ދިރިއުޅޭ ރަށެއްގެ ކައުންސިލް ކޯޓަށް ހާޟިރުކޮށް މައްސަލައިގެ ބަޔާންނުކުރެވި، ދަތުރުކޮށްތަކުން އަމަލުކުރުމުން އަންނަ ގޮތްތަކެވެ. އެ ގޮތުގެ މަތިން މައްސަލަ ކުރިއަށް ގެންދިޔުމަކީ ފޯރުން މަޖިލީހުގެ ކަރުދާސް ކަމެއްނުންނެވެ. އަދި އެކަން އެ ގޮތުގައި ކުރިޔަނުކުރުމަށް ޢާއިލީބާބަ ގަވާއިދުގެ 87 ވަނަ މާއްދާއިންފެސް އެނގެއެވެ.[3] އިސްތިއުނާފުކުރެވުނު ޤަޟިއްޔާގެ ނައިފަރު މެޖިސްޓްރޭޓްކޯޓުގެ ނަންބަރު 100/G2C/2019 ފަސްއަހަރާގެ ހާޟިރުކޮށް ގެންދިޔުމުގައިވެސް، އެގޮތުގެ މަތިންކަމުގައިވާއިރު، އެއީ ޝަރީޢަތްކުރުމުގައި އަމަލުކުރާ އުޞޫލުން ބޭރުން ނުވަތަ އުޞޫލާ ޚިލާފުވާކަމަށްވާ ކަމެއްކަމަކަށް ނުދެކެމެވެ.

-4·4 ޅ.ނައިފަރު މެޖިސްޓްރޭޓްކޯޓުން ހުށަހެޅިފައިވާ ނަންބަރު 100/G2C/2019 ފަސްއަހަރާގެ ބާވަތެއްގެ ގޮތުގައި ހިމަނާފައިވާ "ދަރި ނުދެއްކުން" ކަމަށްވުމަށް، ދަރިފުޅާ ބެލެހެއްޓުމުގެ އިންތިޒާމް

---

[3] ދަރިންގެ ހަޟާނާއި ވަރިކުރުމާއި ދޮމަދިރިންގެ ދުވަހު ސެޓްލަމަންޓުގެ މައްސަލަތަކާއި ބަހާނުކުރުމުގެ މައްސަލަތަކާއި ވަކި މައްސަލައިގައި ޢާއިލީބާބަ ގަވާއިދުގެ 87 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކުރެވިފައިވާ ގޮތުގެ މަތިން ހިނގާ ނިންމުމުންނެވެ.

ކުރިންވެސް ހަމަޖެއްސައިދީފައިވާނެކަމަށާއި ކުރިއަށް އޮތް ތަންގައިވެސް ހަމަޖެއްސައިދޭނެކަމަށް ދަރިފުޅުގެ މަންމަ ޝަރީޢަތަށް ދިން ބަޔާންގައި ބުނެފައިވާތީ، ދައުވާލިބޭ ފަރާތުގެ ހުރި ކަންބޮޑުވުންތަކަށް ރައްދެއް ލިބިއްޖެކަމަށް ކަނޑައެޅިފައިވާއިރު، ޙުކުމުގައި އިތުރު ކަންކަން ހިމަނާފައިވާ ކަމަށް ބުނެ މަނާލް މުޙައްމަދު މަލީހުގެ ފަރާތުން ފާހަގަކުރި ނުކުތާއަށް ބަލާއިރު؛

މި ނުކުތާގައި، ދައުވާކުރި ކަންކަމަށް ރައްދު ލިބިއްޖެކަމަށް ކަނޑައަޅައި، އޭގެ އިތުރުން ބުނުމުގައި އިތުރު ކަންކަން ހިމަނާފައިވާކަމަށް އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން ދެކޭ ސަބަބަކީ، އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުގެ ނައިފަރު މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓުގެ 100/G2C/2019 ނަންބަރު ޤަޟިއްޔާގެ ޙުކުމުގައި ޢަލީ ނައީމުގެ ކުއްޖާއާ ދަރިފުޅުގެ ސްކޫލް ބަންދު ދުވަސްތަކާ ދިމާވާއްޖެނަމަ 10 (ދިހައެއް) ދުވަހުގެ މުއްދަތަށް ޢަލީ ނައީމުގެ ގާތުގައި ދަރިފުޅު ބެހެއްޓުމުގެ ފުރުޞަތު ޢަލީ ނައީމަށް ދިނުމަށް ދަރިފުޅު ބަލަހައްޓަމުންދާ ފަރާތަށް އަންގައިފައި އޮތް އޮތުގެ މައްސަލަ ފުރިހަމަކޮށްދިނުމަށް ނުކުތާއެއްކަން ހ ނުކުތާގެ ތަފްޞީލުގައި ދައްކާފައިވާ ފަދައިން އެނގެން އޮވެއެވެ.

-4·4·1 އިސްތިއުނާފުކުރއްވާ ކުއްޖާގެ ބައްޕަ ޢަލީ ނައީމުގެ ކުއްޖާއާ ދަރިފުޅުގެ ސްކޫލް ބަންދު ދުވަސްތަކާ ދިމާވާއްޖެނަމަ 10 ދުވަހުގެ މުއްދަތަށް ކުއްޖާގެ ބައްޕަ ޢަލީ ނައީމުގެ ގާތުގައި ކުއްޖާ ބެހެއްޓުމަށް ޙުކުމް ކުރެވިފައިވާކަމަށް، ބަލަހައްޓާ ނުކުތާގައި އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން ފާހަގަކޮށްފައެވެ. އެ ނުކުތާގައި އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުގެ ކަންބޮޑުވުމަކީ، ކައުންސެލަރގެ ބަޔާނުގައި "ދަރި ނުދޫކުރުން" މި ގޮތަށް ބާރުލިބިގެންވާ ކައުންސެލަރސްގެ ބަޔާން، ޝަރީޢަތަށް ހުށަހެޅިފައިވާ، އެ ކަމަށް ބަލާ ކުއްޖާ ބެހެއްޓުމަށް ކަނޑައަޅައި، އޭގެ އިތުރުން ކައުންސެލަރގެ ބުނުމުގައި ދ މިހުންގެ ދަރިފުޅު 10 ދުވަހުގެ މުއްދަތަށް ކުއްޖާގެ ބައްޕަގެ ގާތުގައި ބެހެއްޓުމަށް އަންގައި އެމީހުން ޙުކުމްކުރައްވާފައެވެ.

-4·4·2 އިސްތިއުނާފުކުރއްވާ ބައްޕަ ފަރާތުން ދަރުމަވަންތަ ހުކުމް ދެއްވުމަށް، މައްސަލައިގެ ތަފްޞީލުގެ ގޮތުގައި "ދަރިފުޅާ ބައްދަލުކުރުވުން" ކަމަށް ބައްދަލުކުރުވުމަށް ވާހަކަ ދައްކައެވެ. ދައުވާގެ

ހުލާޞާގެ ގޮތުގައި ވަނީ، ”އަޅުގަނޑާއި ދަރިފުޅުގެ މަންމަ މަނާލް މުޙައްމަދު މަރީޝް (މ. މިޔޮރްވޯސްޓް)އަށް ލިބިފައިވާ ދަރިފުޅު (ބަހާއު ބިން ޢަލީ ނަޢީމް) އާއި ބައްދަލުކުރުމުގެ ފުރުޞަތު ދަރިފުޅުގެ މަންމަ ނުދީ ބައްޕަގެ ލޯބިން އެ ދަރިފުޅު މަޙްރޫމުކުރަމުންދާތީ ދަރިފުޅާ ބައްދަލުކުރުމުގެ ހަމަހަމަ ފުރުޞަތުތަކެއް އަޅުގަނޑަށް ހޯދައިދިނުން“ މި ފަދައިންނެވެ. އަދި ދަޢުވާ ނުވަތަ މައްސަލަ ހުށަހަޅާ ފަރާތުން އެދޭގޮތް ކަމަށް ބަޔާންކޮށްފައިވަނީ، ”އަޅުގަނޑަކީ ދަރިފުޅުގެ ބައްޕަކަމުގައި ވުމާއެކު ދަރިފުޅާ ބައްދަލުކުރުމާއި އެ ދަރިފުޅުގެ ކައިރީގައި ވުމުގެ ޙައްޤުތަކުގައި، އެ ދަރިފުޅު ހެޔޮގޮތުގައި ބަލަހައްޓާ ބޮޑުކުރުމަކީ އަޅުގަނޑަށް ކާއިނާތުގެ ވެރި އިލާހު ދެއްވާފައިވާ ޙައްޤެކެވެ. ހަމައެއާއެކު ދަރިފުޅު މާމައިންނާ ބައްޕާ މިހެން ކައިރީ ވަގުތު ހޭދަކުރުމަކީ ދަރިފުޅާ އެ މީހުންނަށް ލިބިފައިވާ ޙައްޤެކެވެ. މި ގޮތުން މި ޙައްޤުތައް ޝަރީޢަތުން އަޅުގަނޑަށް ހޯދައިދިނުން“ މި ފަދައިންނެވެ.

4.4.3- ޝަރީޢަތް ކުރެވޭ ހުރިހާ މައްސަލަތަކާ ގުޅިގެން، ކޯޓުން ނަގާ އަމުރުތަކާއި، ނިންމާ ނިންމުމެއް ބިނާވަނީ، ދަޢުވާ ކުރުމުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ އޮންނަ މައްސަލައިގެ ބާވަތުގެ މައްޗަށްކަން އެނގެއެވެ. ޝަރީޢަތުގެ ބެލުމަށް ކަނޑައެޅޭނީ ދަޢުވާގެ ސިފައާއި، ދަޢުވާގައި އެދިފައިވާގޮތާއި، ދަޢުވާއާ ގުޅިގެން ދެ ފަރާތުން ދައްކާ ވާހަކަތަކާއި ހުށަހެޅިފައިވާ ލިޔުންތަކުގެ މައްޗަށް ރިޢާޔަތްކޮށްގެންނެވެ. އިސްވެ ބަޔާންކުރެވުނު ފަދައިން، ”އަދި ނަޢީމުގެ ކުއްޖާ ދަރިފުޅުގެ ސްކޫލު ބަންދު ދުވަސްވަރާ ދިމާވެއްޖެނަމަ 10 (ދިހައެއް) ދުވަހުގެ މުއްދަތަކަށް އަދި ނަޢީމުގެ ގޭގައި ދަރިފުޅު ބެހެއްޓުމުގެ ފުރުޞަތު އަދި ނަޢީމަށް ދިނުމަށް ދަރިފުޅު ބަލަހައްޓަމުންދާ ފަރާތަށް އަންގައި“ ޙުކުމްކުރައްވާފައިވަނީ، ދަޢުވާގެ ސިފައާއި، ދަޢުވާގައި އެދިފައިވާގޮތާއި، ދަޢުވާއާ ގުޅިގެން ދެ ފަރާތުން ދައްކާފައިވާ ވާހަކަތަކުގެ މައްޗަށް ނަޒަރުކޮށްގެން އެނގެއެވެ.

4.5- ދަރިފުޅުގެ ބައްޕަގެ ފަރާތުން ކުއްޖާއަށް ނަފަޤާ ކަންކަން ކޮށްފައިވާކަން އެނގެން އޮންނައިރުވެސް 10 (ދިހައެއް) ދުވަހަށް ބައްޕާ ދަރިފުޅު ބަލަހައްޓަމުން އަންނަގޮތަށް ކަމަށް ވެސް ހަރަދުކުރި ނުކުތާއަކަށް ބަލާއިރު؛

ބުނެވިދިޔަ އިސްތިއުނާފީ ނުކުތާގެ ތަފްސީލުގައި ޖުމްލަ 7 (ހަތެއް) ނުކުތާއެއް އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން ފާހަގަކޮށްފައިވެއެވެ. އޭގެ ތެރެއިން، ހަވާލާދީ އިސްތިއުނާފީ ނުކުތާއާ ގުޅުވާލެވިފާ އޮތީ އަންނަ ނުކުތާއެކެވެ. އެއީ ތަފްސީލުގެ 4.2 ގައި ފާހަގަކޮށްފައިވާ ނުކުތާއެވެ. އެ ނުކުތާގައިވަނީ، "އިސްތިއުނާފުކަމަށްދުވާ ފަރާތުން 12 ޑިސެމްބަރު 2016ވަނަ ދުވަހު ދަރިފުޅާ ބައްދަލުކުރަން ދަރިފުޅު ދިރިއުޅެމުންދާ ގެއަށް އައިސް ދަރިފުޅުގެ މަންމައަށް ނޫނީ ދަރިފުޅު ގޮވައިގެން ދިޔުމަށާއި ކަމަށާއި، އަދި އެ ކަން ވީޑިއޯއެއް ސަރކިއުލޭޓްވަން އެ ދުވަހު ހުރަހެޅިކަމަށާއި، އެ ކަން އެނގޭނެ ލިޔުން ޑ.ނަދިއަދަރު ދެޕޯޓްމަންޓް ކޯޓަށް ހުށަހެޅުމަށްޓަކައި ފުލުހުންގެ ހުރަހެޅި ބަޔާނުން އެނގޭން އޮންނާނެކަމަށާއި، އެހެންނަމަވެސް ދަރިފުޅު 10 ދުވަހަށް ބައްޕާ ހަވާލުކުރުމަށް ކޯޓުން އަންގާފައިވާއިރު އެއިން އެއްވެސް ކަމަކަށް ރިޢާޔަތްކޮށްފައިނުވާކަން ފާހަގަކުރަމެވެ." މިފަދައިންނެވެ.

-4.5.1 އިސްތިއުނާފުކަމަށްދުވާ ބަލި ނަޒަރުގެ ފަރާތުން ކުއްޖާއަށް ނޭދެވޭ ކަންކަން ކޮށްފައިވާ ކަމަށް ބުނެ ހުށަހަޅާފައިވާ ނުކުތާގެ ތަފްސީލުގައި ދައްކާފައިވާ ވާހަކަތަކުން، ކުއްޖާގެ ބައްޕަގެ ފަރާތުން ކުއްޖާއަށް ނޭދެވޭ ކަންކަން ކޮށްފައިވާ ކަމަށް އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން ދެއްކި ސަބަބަކީ، ކުއްޖާގެ ބައްޕަ ކުއްޖާއާ ބައްދަލުކުރަން އައިސް، ކުއްޖާގެ މަންމައަށް ނޫނީ ކުއްޖާ ގޮވައިގެން ދިޔުމަށްވާކަމަށް ބުނެ އެ ސަބަބުގެ މައްޗަށް ފާހަގަކޮށްފައިވާ ނުކުތާއެއްކަން އެނގެން އޮތެވެ.

-4.5.2 2016 ޑިސެންބަރު 12ވަނަ ދުވަހު، އިސްތިއުނާފުކަމަށްދުވާ ފަރާތުން ދަރިފުޅާ ބައްދަލުކުރަން ދަރިފުޅު ދިރިއުޅެމުންދާ ގެއަށް އައިސް ދަރިފުޅުގެ މަންމައަށް ނޫނީ ދަރިފުޅު ގޮވައިގެން ދިޔުމަށް ކަމަށް މަނާލު ދެބައްމަދު މަދިޔުގެ ފަރާތުން ފާހަގަކޮށްފައިވާއިރު، އެ ފަރާތުން ގޮތަށް އެ ކަން އެ މަގުން ހިނގައިފައެވެ. ނަމަވެސް ކުއްޖާގެ މަންމަ ކައިރީ ނުބުނެ ކުއްޖާ ގޮވައިގެން ކުއްޖާ ދިރިއުޅޭ ގެއިން ބޭރަށް ނިކުމެފައިވެއެވެ. އަދި ނިކުމެ މަގުމަތީގައި މަޑުކޮށްލަމުންދަނިކޮށް ކުއްޖާ ގޮވައިގެން އެނބުރި ކުއްޖާ ދިރިއުޅޭ ގެއަށް ގެންގޮސްފައިވާކަން އެނގެން އޮންނައިރު، އެ ކަމަކީ ކުއްޖާގެ ކަރާމަތަށް ނުވަތަ ކުއްޖާއަށް ނޭދެވޭ އަސަރުކޮށްދޭނެ ކަމެއްކަމަށް ނުދެކެމެވެ.

4.6- އިސްތިއުނާފުކުރެވިފައިވާ ފާދިއްޕޮޅު ނައިފަރު މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 100/G2C/2019 ޤަޟިއްޔާގެ ޙުކުމުގައި އަލީ ނައީމުގެ ކުއްޖާ ދަރިފުޅުގެ ސްކޫލު ބަންދު ދުވަސްތަކާ ދިމާވެއްޖެނަމަ 10 (ދިހައެއް) ދުވަހުގެ މުއްދަތަކަށް އަލީ ނައީމުގެ ގާތުގައި ދަރިފުޅު ބެހެއްޓުމުގެ ފުރުޞަތު އަލީ ނައީމަށް ދިނުމަށް ދަރިފުޅު ބަލަހައްޓަމުންދާ ފަރާތަށް އަންގަވައިފައިވާ އެންގުމަށް ބަލާއިރު،

މ. މިޔާރްވެސްޓް/މާލެ، މަނާލް މުޙައްމަދު މަދީޙާއި، ސޯޕީސަލައިމް/ ގ.އޮރުކިޑްވިލާ، އަލީ ނައީމާ ދެ މީހުން ކާވިނުކޮށްގެން ދިރިއުޅުއްވާ ދަރިފުޅު (ބަހާއު ޝިން އަލީ ނައީމް، މ.މިޔާރްވެސްޓް/ މާލެ) ދިރިއުޅުއްވަނީ މާލޭގައި މ. މިޔާރްވެސްޓްގައި އެ ކުއްޖާގެ މަންމަ މަނާލް މުޙައްމަދު މަދީޙާ ކައިރީގައެވެ. އަލީ ނައީމަށް ޙަވާލުވެ ބެލުން ކުރުމުގައި ތަޢުލީމު ހާސިލުކުރަމުންދާ ފަރާތްތަކެވެ. އެހެންކަމުން މި މައްސަލައިގައި ހިމެނޭ ކުއްޖާ އެއް ރަށެއްގައި ދިރިއުޅޭ މީހެއް ނޫނެވެ.

ޤާނޫނު ނަންބަރު 4/2000 (ޢާއިލާއާބެހޭ ޤާނޫނު) ގެ 40ވަނަ މާއްދާގެ (ބ) ގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ، މި ފަދަ މައްސަލަތަކުގައި އަމަލުކުރަންޖެހޭނީ ޢާއިލާއާބެހޭ ޤާނޫނާއި ޚިލާފުނުވާ ގޮތުގެ މަތިން ކުއްޖާގެ ބޮޑު މަޞްލަޙަތުގައި އެންމެ މަޞްލަޙަތު ހުރި ގޮތަކަށެވެ. މި މައްސަލައިގައި ހިމެނޭ ކުއްޖަކީ 4 (ހަތަރެއް) އަހަރުގެ ކުޑަކުއްޖެކެވެ. ކުއްޖާ ކުއްޖާގެ މަންމައާ ދުރުން ބޭތިބުމަކީ އެ ވަރުގެ ހަލާ ކުއްޖަކު މަންމައާ ވަކިން ކުއްޖާއަށް ބިރުގަންނަ މާޙައުލުތަކަށް ގެންދިއުމަކީ ކުއްޖާގެ ބޮޑުމަޞްލަޙަތު ހިފެހެއްޓިގެން ބަލަހައްޓައިދެވޭނެ ކަމަކަށް ނުވެއެވެ.

ވީމާ، ފާދިއްޕޮޅު ނައިފަރު މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 100/G2C/2019 ޤަޟިއްޔާގެ ޙުކުމުގައި "... އަލީ ނައީމުގެ ކުއްޖާ ދަރިފުޅުގެ ސްކޫލު ބަންދު ދުވަސްތަކާ ދިމާވެއްޖެނަމަ 10 (ދިހައެއް) ދުވަހުގެ މުއްދަތަކަށް އަލީ ނައީމުގެ ގާތުގައި ދަރިފުޅު ބެހެއްޓުމުގެ ފުރުޞަތު އަލީ ނައީމަށް ދިނުމަށް ދަރިފުޅު ބަލަހައްޓަމުންދާ ފަރާތަށް އަންގައި" ކުރައްވާފައިވާ ޙުކުމުގެ އެބައިން ބަދަލުގެނެސްދޭން ކަމަށް ފެނެއެވެ.

ފަނޑިޔާރު ހުސައިން ޝަހީދުގެ ރައުޔު: މި ރައުޔަށް ފަނޑިޔާރު ޝުޢައިބު ހުސައިން ޒަކަރިއްޔާ ތާއީދުކުރައްވައެވެ.

5- ފާދިއްޕޮޅު ނައިފަރު މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 100/G2C/2019 ޤަޟިއްޔާ އެކޯޓުން ނިންމަވާފައިވާ ޝަރުޢީ އަދި ޤާނޫނީ އުސޫލުތަކާ ޚިލާފަށް ކަމަށްބުނެ، މަނާލް މުޙައްމަދު މަދީނާގެ ފަރާތުން އިސްތިއުނާފުކުރުމަށް ހުށަހަޅާފައިވާ 4 (ހަތަރެއް) ނުކުތާގެ ތެރެއިން ފުރަތަމަ ނުކުތާއަކީ ލ. ނައިފަރު މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 100/G2C/2019 ޤަޟިއްޔާ އެ ކޯޓުގައި ހިނގާފައިވާ، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2011/04 ”ޢާއިލީ މައްސަލަތައް ކޯޓުތަކަށް ހުށަހެޅުމުގައި ޢަމަލުކުރާނެ ގޮތުގެ އުސޫލު“ އާ ޚިލާފަށް ކަމަށް ބުނެ ފާހަގަކުރި ނުކުތާއެވެ. މި ނުކުތާގެ ތަފްސީލު އިސްތިއުނާފު ފޯމުގެ 5 ވަނަ ސަފްޙާގައި 1.1 އިން 1.4 ގެ ނިޔަލަށް ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ.

5.1- އެގޮތުން އިސްތިއުނާފުގެ ފޯމުގެ 1.1 ގައިވާ ނައިފަރު ކޯޓުން މައްސަލަ ހުށަހަޅައިގެން ކުރިއަށް ގެންގޮސްފައިވަނީ އެ އުސޫލުގެ 2 ވަނަ މާއްދާގެ (ރ) އާ ޚިލާފަށް ދަޢުވާލިބޭ ފަރާތަށް ދަޢުވާ ފޮނުވާ އިންތިޒާމް ހަމަޖައްސާފައި ހުރިކަން އެނގެން ނެތްކަމަށެވެ.

5.2- އިސްތިއުނާފުގެ ފޯމުގެ 1.2 ގައި ވަނީ ލ. ނައިފަރު މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓަށް މައްސަލަ ހުށަހެޅި ފަރާތް ނުވަތަ އިސްތިއުނާފުކުރައްވާ ފަރާތުގެ ދާއިމީ އެޑްރެހަކީ "ސީސައިޑް / ލ. އޮޅުވެލިފުށި" ކަމަށާއި، އަދި ލ. ނައިފަރުގައި ދިރިއުޅުއްވާކަން އެނގޭ އެއްވެސް ލިޔުކިޔުމެއް ނެތި އެ މައްސަލަ ލ. ނައިފަރު މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓުން ހުށަހެޅިފައިވާ ސަބަބު އެނގެން ނެތްކަމަށާއި، އަދި މީގެ އިތުރުން އެ މައްސަލައިގައި ދަޢުވާލިބޭ ފަރާތުގެ ނުވަތަ އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުގެ ދާއިމީ އެޑްރެހަކީ "ލ. [illegible] / [illegible]" ކަމަށާއި، އަދި ދިރިއުޅުއްވަމުންދަނީ އެ އެޑްރެހުގައި ކަމަށާއި، [illegible] ލ. [illegible] އެ މައްސަލަ ލ. ނައިފަރު މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓުން [illegible] ކަމަށެވެ. އެހެންކަމުން 1.2 ގައި އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން ބަޔާންކޮށްފައިވާ މި ނުކުތާއަކީ ލ. ނައިފަރު މެޖިސްޓްރޭޓް

ކޯޓަށް މިމައްސަލަ ހުށަހެޅުމުގެ އިޚްތިޔާރު ލިބިގެން ވާކަމާމެދު އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން ސުވާލު އުފައްދާފައިވާ ނުކުތާއެއްކަމުގައި އަހުރެން ދެކެމެވެ.

5.3- އިސްތިއުނާފް ފޯމުގެ 1.3 ގައި ވަނީ އިސްތިއުނާފު މި ކުރެވޭ މައްސަލައަކީ ދަރި ނުދެއްކުން ކަމަށް ވެފައި، މި މައްސަލައަކީ ޖާއިޒު މައްސަލައަކަށް ވާއިރު، ދައުވާލިބޭ ފަރާތް ދިރިއުޅޭ ނުވަތަ ދައުވާކުރާ ފަރާތް ދިރިއުޅޭ ރަށް ނޫން އެހެން ރަށެއްގެ މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓަށް ހުށަހެޅުމުގެ އިޚްތިޔާރު ލިބިގެން ނުވާކަމަށާއި، އަދި ޙަޟާނަތުގެ މައްސަލަތަކުގައިވެސް ޢަމަލުކުރަންޖެހޭނޭކަމަށް ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުން ކަނޑައަޅުއްވާފައިވާ، އެ މައްސަލައެއްގައި ހިމެނޭ ކުއްޖަކަށް ނުވަތަ ކުދިންނަށް އެންމެ މަޞްލަޙަތު ބޮޑު ކޯޓަކަށް އެ މައްސަލައެއް ހުށަހެޅުން ކަމަށާއި، މި އުޞޫލުން ބަޔާންކުރެވިފައި ވެ. ނަމަވެސް މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓުގައި އެ މައްސަލަ ބެލުމުގެ އިޚްތިޔާރު ލިބިގެން ނުވާކަމަށެވެ. އެހެންކަމުން 1.3 ގައި އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން ބާރުއަޅުއްވާފައިވާ މި ނުކުތާއަކީ ވެ. ނަމަވެސް މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓަށް މި މައްސަލަ ހުށަހެޅުމުގެ އިޚްތިޔާރު ލިބިގެންވާކަމާމެދު އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން ސުވާލު އުފައްދާފައިވާ ނުކުތާއެއްކަމުގައި އަހުރެން ދެކެމެވެ.

ޤާނޫނީ އުޞޫލުތަކާއި ހަމަތައް

6- ދިވެހިރާއްޖޭގެ ކޯޓުތަކުގެ ޤާނޫނު[4]ގެ 32 ވަނަ މާއްދާއަކީ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގައި މައްސަލަ ބެލުމުގެ އުޞޫލުތައް ކަނޑައަޅާފައިވާ މާއްދާއެކެވެ. މިގޮތުން މި މާއްދާގެ (ހ) އަދި (ށ) ގައި ވަނީ އަންނަނިވި ފަދައިންނެވެ.

32. (ހ) ހައިކޯޓުން މައްސަލަތައް ބަލާނީ ދަށު ކޯޓުގައި ހުށަހެޅި ހެކިތަކާއި ދަލީލުތަކާއި އަސާސްތަކުގައި ބަލައިގެންނެވެ.

(ށ) މި މާއްދާގެ (ހ) ގައި އެހެން ބުނެފައި އޮތުމަކީ ދަށު ކޯޓުގައި ހުށަހެޅުމުގެ ފުރުޞަތު ލިބިފައިނުވާ ހެކި، އިސްތިއުނާފުގެ މަރުޙަލާގައި ހުށަހެޅުމަށް ހުރަސްއަޅާކަމެއް ނޫނެވެ."

---

[4] ޤާނޫނު ނަންބަރު 22/2010

ދަށު ކޯޓުގައި ފާހަގަކުރުމުގެ ފުރުޞަތު ދޭ، ދަށު ކޯޓަށް ހުށަހަޅާފައި ނުވާ ނުކުތާތައް އިސްތިއުނާފީ މަރުޙަލާގައި ނުހުށަހެޅޭނެކަމަށް މޫސާ ނަޞީރު ވ. މޯލްޑިވްސް އިންލޭންޑް ރެވެނިއު އޮތޯރިޓީ މައްސަލައިގައި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުން ނިންމާފައިވެއެވެ.[5] އަދި މި ނިންމުމަކީ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުންވެސް ތާއީދު ކުރައްވައި އެހަމަ އެގޮތުގައި ދަމަހައްޓާފައިވެއެވެ.[6] އެހެންކަމުން ދިވެހިރާއްޖޭ ހައިކޯޓަށް އިސްތިއުނާފަށް ހުށަހަޅާ މައްސަލަތަކުގައި އިސްތިއުނާފީ ނުކުތާގެ ގޮތުގައި އާންމު އުސޫލުން ބަލައިގަނެވޭނީ ދަށު ކޯޓުގައި އެ ނުކުތާއެއް ފާހަގަކޮށްފައި އޮތުމާއެކު އެ ނުކުތާއަކީ މައްސަލައިގެ ހުކުމަށް އަސަރުކުރާފަދަ ނުކުތާއަކަށް ވާންވާނެއެވެ.

7- އިސްވެ ފާހަގަކުރެވުނު އާންމު އުސޫލު އެހެން ޚާއްޞަކުރެވިދާނެތީ، މަޢުނަވީ ގޮތުން މައްސަލަ ބެލުމުގައި ހައިކޯޓުން އަމަލުކުރާނެ އުސޫލު ދިވެހިރާއްޖޭގެ ކޯޓުތަކުގެ ޤާނޫނުގައި ބަޔާން ކޮށްފައިވާއިރު، ޕްރިސިޑެންޝަލް ހުކުމްތަކުގެ މައްސަލައަކީ އިސްތިމްރާރުކޮށްފައިވެއެވެ.[7] އެގޮތުން “ކޯޓެއްގެ ޕްރިސިޑެންޝަލް ހުކުމްތަކުގެ މައްސަލައެއް ފިޔަވައި ހައިކޯޓަށް ހުށަހަޅާ މައްސަލައެއް މައުޟޫޢީ ގޮތުން ބެލުމުގައި އަމަލުކުރާނީ ތިރީގައިވާ ގޮތުގެމަތިން ގޮތަކަށެވެ.“ މިގޮތުން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ކޯޓުތަކުގެ ޤާނޫނު[8] ގެ 46ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާގޮތުން އެ މައްސަލައަކީ، ޕްރިސިޑެންޝަލް ހުކުމްތަކުގެ މައްސަލައެއްކަން އެނގޭނަމަ، އެ ކަމާގުޅޭ ކޯޓުގެ އިސްނަގައިގެން ގޮތެއް ނިންމަންޖެހޭ ކަން އެނގެއެވެ. މިގޮތުން، ކޯޓުތަކުގެ ޤާނޫނުގައި ހިމެނޭ އުސޫލުތަކާ އެއްގޮތަށް ފަރާތްތަކުން ހުށަހަޅާފައިނުވިނަމަވެސް، ކޯޓުގެ އަމިއްލަ އިސްނެގުމުގެމަތިން، އަދުލު އިންސާފުގެ ނިޒާމުގެ ބޭނުން ނަހަމަގޮތުގައި ހިފުން ނުދިނުމަށްޓަކައި ޤާނޫނާ އެއްގޮތަށް ގޮތުގެމަތިން ނުކުތާގެ އެކިއެކި އަމުރުތަކެއް ނެރުމުގެ ބާރު ހައިކޯޓުގެ ޖަލްސާގައި ލިބިގެންވާ އިޚްތިޔާރުގެ ތެރޭގައި ހިމެނެއެވެ.[9]

---

[5] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2014/HC-A/83 ޤަޟިއްޔާ ނިމުނު ގޮތުގެ ޚުލާޞާ

[6] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2014/SC-A/41 ޤަޟިއްޔާގެ ޝަރީޢަތް ނިމުނު ގޮތުގެ ޚުލާޞާ

[7] ޤާނޫނު ނަންބަރު: 22/2010 (ދިވެހިރާއްޖޭގެ ކޯޓުތަކުގެ ޤާނޫނު)ގެ 46ވަނަ މާއްދާ.

[8] ޤާނޫނު ނަންބަރު: 22/2010 (ދިވެހިރާއްޖޭގެ ކޯޓުތަކުގެ ޤާނޫނު)

[9] ޤާނޫނު ނަންބަރު: 22/2010 (ދިވެހިރާއްޖޭގެ ކޯޓުތަކުގެ ޤާނޫނު)ގެ 48ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) އަދި (ށ).

8- ދިވެހިރާއްޖޭގެ ކޯޓުތަކާބެހޭ ޤާނޫނުގައި "އިޚްތިޞާޞް" ކަމަށް ބުނެފައިވަނީ، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ކޯޓުތަކުގެ ޤާނޫނުގައިވާ ގޮތުގެމަތިން މައްސަލަތައް ބެލުމުގައި ކޯޓުތަކުގެ ބާރު ހިނގާ ދާއިރާއާއި ކަންކަމަށެވެ.[10] އެ ކޯޓަކަށް ޤާނޫނުން ލިބިދީފައިވާ އިޚްތިޞާޞް އާއި ބާރަކީ ކޮބައިކަން ބެލުމަކީ، އެ ކޯޓަށް ހުށަހެޅޭ މައްސަލައެއް ކުރިއަށް ގެންދިއުމުގެ ކުރިން ވަރަށް އަސާސީ ގޮތެއްގައި ބަލަންޖެހޭ ކަމެކެވެ. ސަބަބަކީ، އެ މައްސަލައެއް ބެލުމުގެ އިޚްތިޞާޞާއި ބާރު އެ ކޯޓަކަށް ޤާނޫނުން ލިބިދީފައި ނެތްނަމަ، އެ މައްސަލައަކާ ގުޅިގެން އެ ކޯޓުން ނިންމާ ނިންމުމަކީ އެއްވެސް ކަމެއް ފައިސަލާކުރާ ޝަރުޢީ ނިންމުމަކަށް ނުވާނެއެވެ. އަދި އެނިންމުމަކީ މައްސަލައިގައި ހިމެނޭ އެއްވެސް ފަރާތެއް ބަނދެވިގެންވާ ނިންމުމެއްވެސް ނޫނެވެ. އަދި އެއީ އެއްވެސް ޙައްޤެއްގެ ތަރަދަދެއް އެކަށައަޅާނެ ނިންމުމެއްވެސް ނޫނެވެ. އެ ނިންމުން ވެގެންދަނީ، އަސްލުން ބާޠިލު، އެއްވެސް ދިރުމެއް ބާރެއް ނެތް ނިންމުމަކަށެވެ.

ވީމާ، މައްސަލައެއްގައި ކޯޓުން ނިންމާ ނިންމުމެއް ޝަރުޢީވާނީ، އެ މައްސަލައެއް ބެލުމުގެ އިޚްތިޞާޞް ޤާނޫނީ ގޮތުން އެ ކޯޓަކަށް ލިބިދީފައި އޮތުމުންކަން އެނގެއެވެ.[11] އެހެންކަމުން، ޤާނޫނީ ގޮތުން އެ ކޯޓަކަށް އިޚްތިޞާޞާއި ބާރު ލިބިދީފައި ނެތްކަމުގައި ނިންމި ނަމަވެސް އެ ކަން ވެގެންދާނީ އަސްލުން ބާޠިލު ނިންމުމަކަށެވެ.

9- ކޯޓުތަކުގެ ސަރަޙައްދީ އިޚްތިޞާޞް (Territorial Jurisdiction) ކަނޑައަޅައި ބަޔާންކޮށްފައިވަނީ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ކޯޓުތަކާބެހޭ ޤާނޫނު[12] 69ވަނަ މާއްދާގައެވެ. އެ މާއްދާގެ އެއްވެސް އަކުރެއްގައި ޙަޟާނަތުގެ ނުވަތަ ދަރި ދެއްކުމުގެ ނުވަތަ ދަރިއާ ބައްދަލުކުރުމަށް އެދި ހުށަހަޅާ މައްސަލަތަކާ ގުޅޭގޮތުން ސަރަޙައްދީ އިޚްތިޞާޞާބެހޭ ޚާއްޞަގޮތެއް ބަޔާންކޮށްދީފައިވެއެވެ. ނަމަވެސް އެ ފަދަ މައްސަލަތަކަށްވެސް ވަކިގޮތަކަށް ދަޢުވާލިބޭ ފަރާތުގެ ދާއިމީ އެޑްރެސް ހުންނަ ދާއިރާގެ ކޯޓަކަށް ކަމަށް ބަޔާންކޮށް، އެ މާއްދާގެ

---

[10] ޤާނޫނު ނަންބަރު: 22/2010 (ދިވެހިރާއްޖޭގެ ކޯޓުތަކާބެހޭ ޤާނޫނު)ގެ 99ވަނަ މާއްދާގެ (ހ).

[11] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު:2010/3 (21 ޖޫން 2010) އާންމު ސިޓީ.

[12] ޤާނޫނު ނަންބަރު: 22/2010 (ދިވެހިރާއްޖޭގެ ކޯޓުތަކާބެހޭ ޤާނޫނު)

(ހ) ގެ ތަރަހައިގެ ތެރެއަށް ކަމުގައި ދެކެމެވެ. އަދި އެ ފަދަ މައްސަލަތައް ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު: 2011/04 (އާއިލީ މައްސަލަތައް ކޯޓުތަކަށް ހުށަހެޅުމުގައި ޢަމަލުކުރާނެ ގޮތުގެ އުޞޫލު) ބަޔާން ކޮށްދިންއިރު، ދަޢުވާލިބޭ މީހާގެ ދާއިމީ އެޑްރެސް އޮތް ދާއިރާގެ ކޯޓުގެ އިތުރުން، ދަޢުވާލިބޭ މީހާ ދިރިއުޅޭ ރަށެއްގެ ކޯޓަށް ހުށަހެޅިދާނެ ގޮތް ކަން އެނގެން އޮވެއެވެ. އަދި ޙަޟާނަތުގެ މައްސަލައެއްނަމަ، އެ މައްސަލާގައި ހިމެނޭ ކުއްޖަކަށް ނުވަތަ ކުދިންނަށް އެންމެ މަޞްލަޙަތު ބޮޑު ކޯޓަކަށް އެ މައްސަލައެއް ހުށަހެޅިދާނެ ކަން ބުނެވިދިޔަ އުޞޫލުގެ 4ވަނަ ނަންބަރުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ. އެހެންކަމުން ޙަޟާނަތު ނުވަތަ ދަރިއާ ބައްދަލުކުރުމަށް އެދޭ މައްސަލައެއްނަމަ އެ މައްސަލައިގައި ހިމެނޭ ކުދިކުދިން ދިރިއުޅޭ ރަށުގައި ހުންނަ ކޯޓަށް ކޯޓަކީ މިއީ އިދާރީގޮތުން ހަރުދަނާ އެހެން ހުށަހެޅުމުގެ ނަޒަރުން ކުދިންނަށް އެންމެ މަޞްލަޙަތު ބޮޑު ކޯޓު ކަމުގައި އަހުރެން ދެކެމެވެ. އަދި އެފަދަ މައްސަލަތަކަށް ބެލުމުގެ ސަރަޙައްދީ ޖުރިސްޑިކްޝަން (Territorial Jurisdiction) އޮންނާނީވެސް އެފަދައިން ކަމުގައި ދެކެމެވެ.

10- މައްސަލަތަކުގެ ބާވަތުގެ ޖުރިސްޑިކްޝަން (Subject-matter Jurisdiction) ނުވަތަ Jurisdiction Ratione Materiae އަކީ މައްސަލަތަކުގެ ބާވަތަށް ނުވަތަ ވައްތަރަށް ބަލައިގެން އެ މައްސަލަތައް އެ ކޯޓަކަށް ހުށަހެޅޭނެކަން އަންގައިދޭ ކަމެކެވެ. މިސާލަކަށް ކޮންމެ ޑިސްޓްރިކްޓް ކޯޓަކަށް ވެސް ވަރީގެ މައްސަލަތައް ނުވަތަ ތަރިކައިގެ މައްސަލަތައް ބެލުމުގެ ޖުރިސްޑިކްޝަން އޮތްކަން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ކޯޓުތަކުގެ ޤާނޫނު[13] ގެ ޖަދުވަލު 5 (ޑިސްޓްރިކްޓް ކޯޓުތަކުގެ ޖުރިސްޑިކްޝަން ބަޔާންކޮށްފައިވާ ޖަދުވަލު) ގެ 2 ވަނަ ނަންބަރުން އެނގެއެވެ. ނަމަވެސް އެ ފަދަ މައްސަލަތައް އެ މީހަކު ބޭނުން ކޯޓަކުން ހުށަހެޅުމުގެ ފުރުޞަތު ބުނެވިދިޔަ ޖަދުވަލުން ދީފައެއް ނުވެއެވެ. ޖަދުވަލުން އެނގިގެންދަނީ އެ ޑިސްޓްރިކްޓް ކޯޓުތަކުން ބަލާނެ ބާވަތުގެ މައްސަލަތަކެވެ. އެހެން ނަމަވެސް އެ މައްސަލަތަކުގައި ހިމެނޭ ފަރާތްތަކުގެ ދާއިމީ އެޑްރެހާއި، މިހާރު ދިރިއުޅޭ އެޑްރެހާއި، މި ޤާނޫނުގެ 69ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ކަންކަމަށް ސަރަޙައްދީ ގޮތުން އެ މައްސަލައެއް ހުށަހަޅަންޖެހޭ

---

[13] ޤާނޫނު ނަންބަރު: 22/2010 (ދިވެހިރާއްޖޭގެ ކޯޓުތަކުގެ ޤާނޫނު)

ނުވަތަ ބެލެން ކޯޓު ކަނޑައެޅުމުގައި ޖޫރިސްޑިކްޝަން އަމަލުކުރަންވީގޮތް ބަޔާންކޮށްދީފައިވާ މައިގަނޑު އަސާސެވެ. އެހެންކަމުން މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓުތަކުގެ ޖަދުވަލު 5 (މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓުތަކުގެ އިޚްތިޔާރު ބަޔާންކޮށްފައިވާ ޖަދުވަލު) ގައި ވަނި ތާވަލުގެ މައްސަލަތައް މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓުތަކުން ބެލޭނެކަމަށް ބަޔާންކޮށްފައި އޮތް އޮތުމަކީ އެމީހަކު ބޭނުންވާ ކޮންމެ މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓަކަށް އެ މައްސަލަ ހުށަހެޅުމުގެ ފުރުސަތު ލިބިގެންވާކަމުގައި ބެލެން ހުއްޖަތެއް ނޫންކަން ކޯޓުތަކުގެ ސަރަހައްދީ އިޚްތިޔާރު (Territorial Jurisdiction) ބަޔާންކުރާ 69ވަނަ މާއްދާއިން އަންގައެވެ.

ތަޙްލީލުކުރުން:

11- ދަށު ކޯޓުގައި ދައުވާ ރައްދުވި މަނާފް މުޙައްމަދު މަދީރު ދިރިއުޅޭ އެޑްރެހަކީ އަދި ދާއިމީ އެޑްރެހަކީވެސް ހ. ހިލްރެވްސޯބް/ މާލެ، ކަން އެނގެން އޮތުމުގެ އިތުރުން ސީސައިޑް/ ޅ.އޮޅުވެލިފުށި އަދި ނަރީމް އާއި، ހ.ހިލްރެވްސޯބް/ މާލެ، މަނާފް މުޙައްމަދު މަދީރު އާ ދެމީހުން ކާވެނީގައި ލިބިފައިވާ ދަރިފުޅު (ބަރާއު ބިން އަދި ނަރީމް، ހ.ހިލްރެވްސޯބް/ މާލެ) ދިރިއުޅެނީ މާލޭގައި އެ ކުއްޖާގެ މަންމަ ހ. ހިލްރެވްސޯބް/ މާލެ، މަނާފް މުޙައްމަދު މަދީރު ކައިރީގައި މާލޭގައި ކަން [illegible] އެނގެން އޮތެވެ. އެ ކުއްޖާ 10 ދުވަހުން ޅ.އޮޅުވެލިފުށި އަދި ނައިމް ކައިރިއަށް ގެންގުޅުން އެދި ޅ. ނައިފަރު މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓުގައި އަދި ނައިމް ދައުވާކުރެއްވުމުގައި ޅ.އޮޅުވެލިފުށި މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓުގައި އެ ދައުވާކުރުމުން [illegible] އެ ކޯޓުގައި ދާއިމީ މެޖިސްޓްރޭޓްކޯޓަށް ނުފެށިގެން މައްސަލަ އަވަހަށް ނިންމުމަށްޓަކައިކަން އަދި ނައިމް ދިރިއުޅޭ ހައިކޯޓުގެ ޝަރީޢަތުގެ މަރުޙަލާގައި ދައުވާކޮށްފައިވާ [illegible] އެނގެން އޮތެވެ.

12- މީގެ ކުރިން ހައިކޯޓަށް ހުށަހެޅި ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2016/HC-A/265 ޤަޟިއްޔާއިން ނިންމާފައިވާ މައްސަލައަކީ [illegible]، ޤާނޫނީ [illegible] ދާއިރާގައި ހިމެނޭ ދަރިފަސްކުރުމުގެ ދިރިއުޅުން، އަންހެނުންނާއި ވަކި ކުރުމުގެ މައްސަލައާ[14] ހައްދުންމަތީ ގަމު މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓަށް ހުށަހަޅައިގެން

---

[14] ހައްދުންމަތީ ގަމު މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓުގެ ނަންބަރު:203/06C/2015 ޤަޟިއްޔާ.

ކުރިއަށްގެންގޮސް، އަންހެންކުއްޖާގެ ބައްޕަ ވަލީ ނުދީ ހިފަހައްޓަނީ މަޤްބޫލު ސަބަބެއް އޮވެގެން ނޫންކަމަށް ކަނޑައަޅައި، ހާކިމުގެ ވަލީއަށް ކާވެނި ކޮށްދިނުމަށް ހައްދުންމަތީ ގަމު މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓުން ނިންމުމެވެ. އެމައްސަލަ އަންހެންކުއްޖާގެ ބައްޕަގެ ފަރާތުން، ހައިކޯޓުގައި އިސްތިއުނާފު ކުރުމަށްފަހު، ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ [illegible] އިޖްތިހާދުގެ ދަށުން، ސުޕްރީމް ކޯޓަށް ހުށަހަޅައިފިއެވެ. އަދި ހައްދުންމަތީ ގަމު މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓުގެ [illegible] އެ ކޯޓުން ނިންމާފައިވާ، އެ މައްސަލަ ބެހޭގޮތުގެ އިޖުރާއާތު އެ ކޯޓަށް [illegible] ދެން، އެ ކަމުގެ [illegible]. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުން އެ [illegible] ބަލައި، ޤާނޫނު ނަންބަރު: 22/2010 (ދިވެހިރާއްޖޭގެ ކޯޓުތަކުގެ ޤާނޫނު)ގެ 69ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) އަށް ރިޢާޔަތްކޮށް، އެ މައްސަލަ ބެލުމުގެ އިޚްތިޔާރު ލިބިގެންވަނީ އަންހެންކުއްޖާގެ ބައްޕަގެ ދާއިމީ އެޑްރެސް ހުންނަ ކޯޓަށް ކަމަށް ނިންމިކަން އެނގެން އޮވެއެވެ.[15] އެހެނީ އެ މައްސަލަ ބެލުމުގެ ސަރަހައްދީ އިޚްތިޔާރު (Territorial Jurisdiction) ހައްދުންމަތީ ގަމު މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓަށް ލިބިގެން ނުވާކަން ކަނޑައަޅުއްވާފައެވެ.

13- ހަމަ އެހެންމެ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2020/HC-A/251 ޤަޟިއްޔާއަކީ ހައްދުންމަތީ ފޮނަދޫ މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓުގެ ނަންބަރު: 15/O8C/2020 ޤަޟިއްޔާ އިސްތިއުނާފުކުރުމުން ގދ.ތިނަދޫ، ސިޓީނާ/ މުޙައްމަދު ޝަރީފްގެ ފަރާތުން ހުށަހެޅުއްވުމުން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގައި ބަލާފައިވާ އިސްތިއުނާފެއެވެ. އެ މައްސަލައިގައި ގދ.ތިނަދޫ/ ސިޓީނާގެ، ޢާއިޝަތު ޝަހީމާ ޝަރީފާ، [illegible] / މާލެ، އިބްރާހީމް އަސްލަމް ކާވެނިކޮށްދިނުމަށް އެދިވަޑައިގެން ޢާއިޝަތު ޝަހީމާ ޝަރީފާގެ ބައްޕަ ގދ.ތިނަދޫ/ ސިޓީނާގެ، މުޙައްމަދު ޝަރީފް ވަލީ ނުވެދިނުމުން ޢާއިޝަތު ޝަހީމާ ޝަރީފާ ހައްދުންމަތީ ފޮނަދޫ މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓުގައި ކުރިއަށްގެން އެ ދަޢުވާ ބަލާފައިވާ މައްސަލައެވެ. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2020/HC-A/251 ޤަޟިއްޔާގައި ނިންމަވާފައިވާ ހައްދުންމަތީ ފޮނަދޫ މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓުގެ ނަންބަރު: 15/O8C/2020 ޤަޟިއްޔާ، އެޤަޟިއްޔާ ބެލުމުގެ އިޚްތިޔާރު، ހައްދުންމަތީ ފޮނަދޫ މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓަށް

---

[15] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު:2016/HC-A/265 ޤަޟިއްޔާގައި ޙަވާލާދީފައިވާ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު: 197-BB/O06C-TS/2016/02 (19 އޮގަސްޓް 2016) ސިޓީ.

ލިބިފައި ނެތީސް، އެ ކޯޓުން ބަލާ ފައިސަލާކޮށްފައިވާ މައްސަލައެއްކަމަށް ވާތީ، އެ ޤަޟިއްޔާއިން ނިންމި އެއްވެސް ނިންމުމަކީ، ޞައްޙަ ނިންމުމެއް ނޫންކަމަށް ކަނޑައަޅައި، ހައްދުންމަތީ ފޮނަދޫ މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓުގެ އެ ޤަޟިއްޔާ އާދޭ އަސްލުން ބާޠިލުކޮށްދެއްވުމެވެ. ދަށު ކޯޓުގެ އެ މައްސަލައިގެ ޙުކުމް ބާޠިލުކުރަން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުން ކަނޑައެޅި އަސާސަކީ ނުވަތަ [illegible] [illegible] މައްސަލައަކަށް [illegible] އެ މައްސަލަ ހުށަހަޅާފައިވަނީ [illegible] [illegible] ތަރިކަ [illegible] ނުވަތަ އެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ސަބަބުން އެ މައްސަލަ ބެލުމުގެ ސަރަޙައްދީ އިޚްތިޞާޞް ހައްދުންމަތީ ފޮނަދޫ މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓަށް ލިބިފައި ނެތީސް އެ މައްސަލަ ބަލައި ޙުކުމްކުރުން ކަން އެނގެއެވެ.

14- ބަޔާންވެދިޔަ ޝަރުޢީ އުޞޫލުތަކަށް ބަލާއިރު، އިސްތިއުނާފުކުރެވިފައިވާ މައްސަލަ، ބެހުމުގެ އިޚްތިޞާޞް ޝަރުޢީ ގޮތުން ލިބިގެންވަނީ، މި މައްސަލައިގައި، [illegible] [illegible] ތަރިކަ [illegible] އަދި އޭނާ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ހުންނަ އެ މައްސަލަ ބެލުމުގެ އިޚްތިޞާޞް ލިބިގެންވާ ކޯޓަށެވެ. އަދި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] މަންމަ ކައިރީގައި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ހުންނަ [illegible] އިޚްތިޞާޞް ލިބިގެންވާ ކޯޓެއްގައި އެ މައްސަލަ ބެލުން ކަމުގައި ދެކެމެވެ.

15- [illegible] މަރިޔަމް މުޙައްމަދު [illegible] [illegible]، [illegible]/ މ. [illegible] އިސްތިއުނާފުކޮށްފައިވާ ފާދިއްޕޮޅު ނައިފަރު މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 100/G2C/2019 ޤަޟިއްޔާއަކީ ފާދިއްޕޮޅު ނައިފަރު މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓަށް އެ މައްސަލަ ބެލުމުގެ ސަރަޙައްދީ އިޚްތިޞާޞް ލިބިފައި ނެތީސް އެ ކޯޓުން ބަލާ [illegible] މައްސަލައެއްކަމުން، މިއީ މުޅި މައްސަލަ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ސަބަބަކަށްވާތީ، އިސްތިއުނާފުކުރުމުގެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

ބަޔާންވެދިޔަ ސަބަބުތަކަށް [illegible] ހުރުމުން، [illegible] [illegible] ފާދިއްޕޮޅު ނައިފަރު މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 100/G2C/2019 ޤަޟިއްޔާގެ [illegible] ބަދަލު [illegible] ކަމަށެވެ.

16- މިސްލު ބަޔާންކުރެވުނު އެންމެހައި ކަންކަމަށް ރިޢާޔަތްކުރުމުން، ފާދިއްޕޮޅު ނައިފަރު މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 100/G2C/2019 ޤަޟިއްޔާގެ ޙުކުމަށް ބަދަލުގެންނަންޖެހޭ ކަމަށް މި ޤަޟިއްޔާ ބެލި މަޖިލީހުގެ ފަނޑިޔާރުންނަށް އެއްބަސްވެވެއެވެ.

- **ޙުކުމް:**

ދެންފަހެ، މިސްލު ފާހަގަކުރެވުނު ނުކުތާތަކުގައި ބަޔާންކުރެވުނު ކަންކަން އެ ގޮތުގެ މަތީން ހުރުމުން، ފާދިއްޕޮޅު ނައިފަރު މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 100/G2C/2019 ޤަޟިއްޔާއިން ބައްލަވާފައިވާ މައްސަލައަކީ، އެ މައްސަލަ ބެލުމުގެ ސަރަޙައްދީ އިޚްތިޞާޞް އެ ކޯޓަށް ލިބިގެންވޭތޯ ބައްލަވައި ޙުކުމްކުރައްވާފައިވާ މައްސަލައަކަށްވާތީ، އެ ޤަޟިއްޔާގެ ޙުކުމް، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގައި މި ޤަޟިއްޔާ ބެލި ފަނޑިޔާރުންގެ މަޖިލީހުގެ އަޣުލަބިއްޔަތުން ބާޠިލުކޮށް ޙުކުމްކުރީމެވެ.

މި ޤަޟިއްޔާ ބަލައި ޙުކުމްކުރީ

ފަނޑިޔާރު ޝުޢައިބް ހުސައިން ޒަކަރިއްޔާ

ފަނޑިޔާރު ޢަބްދުﷲ ޙަމީދު
(ރިޔާސަތު)

ފަނޑިޔާރު ހުސައިން މަޒީދު